

Rehuvalvonnin raportti 2019

Päiväys:	20.4.2020
Asianumero:	241/00.01.02.00.01/2020
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketju, Rehujaosto
Hyväksyjä:	Kaiponen Arja
Laatija/laatijat:	Marmo Sinikka
Lisätietoja:	

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2 REHUIEN VALMISTUSMÄÄRÄT JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
2.1 Rehuin valmistusmäärät.....	4
2.2 Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta (tilavalvonta)	4
2.3 Rehualan toimijoiden valvonta	6
2.4 Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien rehualan toimijoiden valvonta	8
2.5 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti, käyttö).....	9
2.6 Rehuin vienti	15
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	15
3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys.....	15
3.1.1 Rehualan alkutuotannon toimijat.....	15
3.1.2 Rehualan toimijoiden valvonta.....	17
3.1.3 Eläimistä saatavat sivutuotteet (ei maitoalan laitokset)	19
3.1.4 Tuotevalvonta	20
3.2 Puutteiden analyysi	26
3.2.1 Rehualan alkutuotannon toimijat.....	26
3.2.2 Rehualan toimijat (mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät toimijat)	27
3.2.3 Tuotevalvonta	28
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	29
4.1 Komission suorittamat tarkastukset	29
4.2 Auditoinnit.....	29
4.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet	29
4.4 Asiakaspalautteet.....	30
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	30
5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen	30
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen.....	31
5.2.3 Rehualan alkutuotannon toimijat.....	31
5.2.4 Rehualan toimijat (mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät laitokset).....	32
5.2.5 Tuotevalvonta	32
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	32
6 VALVONNAN RESURSSIT.....	33
7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN	34

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Rehuvalvonnan strategisena vaikuttavuustavoitteena on varmistaa, että markkinoille saatettujen rehujen koostumus vastaa tuotteista annettuja tietoja ja että ne ovat hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia koko Suomen alueella. Rehuja valvotaan kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa. Tavoitteena on varmistaa, että vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus on 99 % ja että salmonellaa ei esiinny markkinoille saatetuissa elintarviketuotantoeläinten rehuissa. Salmonellan osalta tavoite saavutettiin, mutta vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus jäi alle tavoitteen ollen 98%.

Rehunäytteiden valvontatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edelleen suurelta osin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset. Ruokavirasto on todennut vähittäismyynnissä olevissa tuontirehuissa jatkuvasti puutteellisia pakkausmerkintöjä. Lisääntynyttä rehujen nettikauppaa ei ole valvottu systemaattisesti, mutta virheellisiin markkinointiväittämiin on puututtu. Ruokavirasto ei todennut rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia. Salmonellaa todettiin rehujen tuontierissä toimintavuonna edellisten vuosien tapaan.

Tarkastusten perusteella rehualan toimijat noudattavat rehulainsäädännön vaatimuksia yleisesti ottaen hyvin. Myös toimijoiden omavalvontaan liittyvät HACCP-järjestelmät ovat enimmäkseen toimivia.

Kokkidiostaatteja ja lääkeaineita sisältävien rehujen tuotannossa voi tapahtua väistämättömiä, teknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Jäämien siirtymät sekä muut rehuissa kielletyt yhdisteet on huomioitu elintarviketuotantoeläinten rehuja valmistavien rehutehtaiden valvonnassa. Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna vähäistä ja lääkerehuja elintarviketuotantoeläimille valmistettiin ainoastaan kaloille ja sinkki-lääkerehuja porsaille. Toimintavuonna todettiin yhdessä rehujen valmistuserässä puutteita liittyen kokkidiostaattien jäämiin. Takaisin vetoa ei voitu toteuttaa, koska rehuerä oli jo käytetty eläinten ruokintaan. Kokkidiostaatin jäämien enimmäispitoisuuden ylitys oli kuitenkin pieni ja sen ei arvioitu heikentäneen elintarviketurvallisuutta.

Ruokavirasto havaitsi alkutuotannon toimijoiden valvonnassa puutteita edellisten vuosien tapaan vain hyvin pienellä osalla valvotuista tiloista. Havaitut laiminlyönnit liittyivät pääasiassa rehujen hankintaan rekisteröitymättömältä toimijalta sekä kirjanpitoon. Maatiloilla todettiin edellisen vuoden tapaan salmonellaa tuotantoeläimissä. Tiloilta otetuista rehunäytteistä vain yhdessä tilan omassa murskeviljassa todettiin salmonellaa. Yhtä tapausta lukuunottamatta eläinten salmonellatartunnat eivät olleet rehuperäisiä.

2 REHUIEN VALMISTUSMÄÄRÄT JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

2.1 Rehujen valmistusmäärät

Ennakkotietojen mukaan vuonna 2019 teollisia tuotantoeläinten rehuseoksia valmistettiin Suomessa yhteensä 1 426 milj. kg ja kokonaisvalmistusmäärä oli noin prosentin suurempi kuin vuonna 2018. Vaikka valmistus vieniin lisääntyikin lähes 48 %:lla, sen osuus oli edelleenkin vain noin 2 % kokonaisvalmistuksesta. Siipikarjan rehuseosten valmistusmäärissä useamman vuoden ajan jatkunut kasvu lähes pysähtyi ja vuonna 2019 määrä oli vajaa 0,5 % suurempi kuin vuonna 2018. Sikojen rehuseosten valmistusmäärä jatkoi edelleen laskuaan ja vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna oli lähes 7 %. Nautakarjalle tarkoitettujen rehuseosten valmistusmäärä kasvoi runsaat 3 % vuodesta 2018 vuoteen 2019. Näiden rehuseosten osuus kokonaisvalmistuksesta on lähes puolet määrän ollessa hieman alle 700 milj. kiloa.

Lemmikkieläimille tarkoitettuja ruokia valmistettiin vuonna 2019 ennakkollisen laskelman mukaan runsaat 12 milj. kg. Määrä oli noin 5 % pienempi kuin edellisenä vuonna. Turkisrehusekoittamoissa valmistettiin rehua 338 milj. kg, joka on 3 % vähemmän kuin vuonna 2018. Kymmenvuotisjaksolla 2010-2019 turkisrehusekoittamoissa on valmistettu rehua keskimäärin 388 milj. kg vuodessa.

Viimeisimmät käytettävissä olevat tilastot rehujen tuonnista ovat vuodelta 2018, jolloin kasviperäisiä rehuaineita tuotiin EU-alueelta ja kolmansista maista yhteensä 656 milj. kg. Määrä oli 18 % suurempi kuin vuonna 2017. Eläinperäisiä rehuaineita tuotiin 41 milj. kg. Tämä tuontimäärä oli lähes neljänneksen suurempi kuin edellisenä vuonna. Muita rehuaineita, kuten kivennäisaineita tuotiin 59 milj. kg eli noin 15 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Rehun lisäaineita ja esiseoksia tuotiin vajaa 26 milj. kg, jossa oli lisäystä v. 2017 verrattuna noin 13 %.

Vuonna 2018 muuntogeenisiä rehuja tuotiin 89,8 milj.kg. Tuonti tapahtui sisämarkkinoilta. Tuotu muuntogeeninen rehu oli edellisuosien tapaan lähes kaikki soijarouhetta. Vuoteen 2017 verrattuna määrä oli vajaa 12 % pienempi.

2.2 Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta (tilavalvonta)

Maatiloilla tapahtuva rehujen valvonta on samalla sekä rehulainsäädännön että täydentävien ehtojen valvontaa maataloustukia hakeneilla maatiloilla. Maatilat valittiin valvontaan satunnaisesti tai kohdennetusti Ruokaviraston määrittelemien otantojen perusteella. Eläintilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin tilan tuotantosuunta, eläintuotannon monipuolisuus (sekatilat), valvontatulokset sekä tilan koko. Kasvitulojen kohdennetussa otannassa huomioitiin rehuksvien viljely ja aikaisemmat laiminlyönnit. Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta painottuu rehuhygieniaan ja kiellettyjen eläinvalkuaisten rehukäyttöön.

ELY-keskukset valvoivat yhteensä 514 tilaa, joista 347 oli kasvi- ja 167 eläintilaa (Taulukko 1). Otantoihin mukaan tulleita toiminnan lopettaneita tiloja ei valvottu eikä tiloja, jotka eivät hakeneet maataloustukia. Näitä kasvi- ja eläintiloja oli yhteensä 6 kpl. Lisäksi kahdella kasvitilaotannassa olleella tilalla todettiin eläimiä (poroja). Näillä tiloilla valvottiin rehuhygienian lisäksi eläinvalkuaisen käyttöä. ELY-keskusten tarkastajat valvoivat tilat Ruokaviraston laatiman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti. Tavoitteena oli valvoa vähintään 1 % tukia hakeneista maatiloista, mikä toteutui. Lisäksi ELY-keskukset tarkastivat neljä kalanviljelylaitosta eri puolilla Suomea.

Kuten aikaisempinakin vuosina, valtaosalla valvotuista eläintiloista oli märehittöitä (75 %). ELY-keskukset valvoivat myös sekatilajoja, joilla oli sekä märehittöitä että sikoja tai siipikarjaa (9 %), sikatiloja (8 %) ja siipikarjatilajoja (2 %). Osalla eläintilavalvontaan tulleista tiloista ei ollut eläimiä tarkastushetkellä tuotannon lopettamisen tai tuotantotauon takia (6 %). Tiloilta otettiin yhteensä 163 rehunäytettä, joista 29 oli tilaseoksia, 45 teollisia rehuseoksia, 49 viljoja tai valkuaisrehuja ja 37 karkearehuja. Lisäksi näytteistä kaksi oli rahtisekoittajien valmistamia rehuseoksia. Näytteenoton tavoitteena oli ensisijaisesti ottaa rehunäyte tilaseoksista tai niiden raaka-aineista, mutta niitä saatiin vähemmän kuin aikaisempina vuosina. Karkearehunäytteitä puolestaan oli poikkeuksellisen paljon. Eläintilaotannassa oli v. 2019 aikaisempaa vähemmän lypsykarjatilajoja ja enemmän muita nautakarja- sekä lammastiloja, mikä osittain selittää sitä, että karkearehunäytteitä oli enemmän.

Taulukko 1. Valvottujen maatilojen ja kielletyn eläinvalkuaisen tutkimiseksi otettujen rehunäytteiden määrä v. 2019.

	Tavoite	Toteutuma	Toteutunut %
Näytteet	167	163	98 %
Tilat	520	514	99 %

ELY-keskusten tarkastajat valvoivat eläintiloilla ja kalanviljelylaitoksilla käsitellyn eläinvalkuaisen varastointia ja rehukäyttöä. Eläintiloilla tarkastettiin myös toimijan rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttöä. Toimintavuonna rekisteröitiin yksi maitotuotteita eläinten ruokinnassa käytävä tila. Käsiteltyä eläinvalkuaista, kuten kalajauhoa tai sitä sisältävää täydennysrehua, käyttävän alkutuotannon toimijan tulee olla joko Ruokaviraston hyväksymä tai rekisteröimä. Hyväksyntä edellyttää tilan tarkastusta paikan päällä. Tarkastajat tarkastivat eläintiloilla myös rehuvarastojen tunnisteen merkinnät sekä kirjasivat havaitut tuhoeläimet ja niiden jäljet sekä käytetyn tuhoeläintorjunnan.

Edellä mainitun lisäksi ELY-tarkastajat tarkastivat sekä eläin- että kasvitiloilla rehujen varastoinnin ja jäljitettävyyden rehukirjanpidon sekä biosidien ja kasvinsuojeluaineiden käyttökirjanpidon avulla. Lisäksi tarkastettiin, että rehut oli hankittu rekisteröityneiltä toimijoilta ja että tila itse oli rekisteröitynyt rehualan alkutuotannon toimijaksi. Rekisteröityjä rehualan alkutuotannon toimijoita oli 31.12.2019 yhteensä 63 058, mikä on 223 toimijaa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Rehualan alkutuotannon toimijoiden ilmoituksia uusista rekisteröinneistä, rekisteröintitietojen muutoksista ja rekisteröinnin

lopetuksista tuli vuoden aikana edelleen runsaasti eli yhteensä 1166 kpl. Näistä uusia rekisteröinti-ilmoituksia oli 392 kpl ja lopetusilmoituksia 215 kpl.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnan lisäksi Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ottivat seitsemältä eläntilalta rehunäytteitä tilan eläimissä todetun salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi. Tiloilta otetuista näytteistä vain yhdessä näytteessä, tilan oma murskevilja, todettiin salmonellaa ja erälle edellytetyt toimenpiteet sisällytettiin kyseisen tilan saneeraussuunnitelmaan.

ELY-keskusten tarkastajat ottivat maatiloilta 53 säilörehunäytettä kansallista seleeniseurantaa varten, jossa yhtenä osana selvitetään lannoitteisiin lisätyn seleenin vaikutusta rehujen seleenipitoisuuksiin ja siten vaikutusta eläimistä saatavien elintarvikkeiden seleenipitoisuuteen.

2.3 Rehualan toimijoiden valvonta

Ruokavirasto valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnein riskin kokonaisarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Riskipisteytys on toteutettu Elmo -järjestelmässä. Riskipisteytyksen lähtötietoja ovat tuotantomäärät rehutyypeittäin, kalajauhon käyttö valmistuksessa, lääkerehujen valmistus, maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, rehuhygieniasetuksen mukainen hyväksyntä, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika ja todetut puutteet sekä rehualan toimijan hyväksyntähakemukset. Tarkastettavien toimijoiden valinnassa on huomioitu ilmoitukset omavalvonnan salmonellalöydöksistä.

Ruokavirasto kiinnitti rehutehtaiden tarkastuksissa erityistä huomiota HACCP-järjestelmiin sekä laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja haitallisten aineiden toteamiseksi. Laitostarkastusten yhteydessä tarkastettiin myös kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallintaa, muuntogeenisten ja tavanomaisen rehujen erillään pitoa ja kalajauhollisten rehujen erillään pitämistä märehitjän rehuista.

Taulukko 2 sisältää eri rehutoimialasektoreille suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset. Toimintojen mukaan raportoidut tarkastukset menevät osittain päällekkäin. Esimerkiksi joidenkin rehujen valmistajien tarkastusten yhteydessä katsottiin myös hyväksynnän alainen rehun lisäaineiden maahantuonti. Taulukossa mainittujen hyväksytyjen maahantuojien ja välittäjien lisäksi tarkastettiin kuusi toimijaa, jotka harjoittavat rehujen maahantuontia, sisämarkkinatuontia tai välitystä. Kaikista tarkastuksista yhdeksän kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin.

Taulukko 2. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettut Ruokaviraston tarkastukset vuonna 2019.

Tarkastuskohde/toiminta	Toimijoiden määrä	Tarkastukset suunnitelma	Tarkastukset toteuma	%
Rehujen (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset) valmistus	535	50	48	96
Varastointi päätoimintona	105	8	6	75
Tuotantoeläinten rehujen vähittäiskauppa (ELYjen suorittamat tarkastukset)	714	30	31	103
Tarkastuskohde/toimija				
Euraasian talousliiton vientivalvontajärjestelmään kuuluvat laitokset	17	7	9	<100
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja / tai välittäjät	38	13	11	84
Kuljetusliikkeet, joiden toiminta edellyttää hyväksyntää, raportoidaan vielä tältä vuodelta	37	1	4	<100
Kuljetuskalusto (valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset) (toimijoiden määrä = rekisteröityneiden kuljetusliikkeiden määrä)	745	55*	34	62
Maitoalan laitokset	33	5	4	83
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot	13	9	9	100
Keräyskeskukset, teurastamojen yhteydessä**	14	-	-	-
Keräyskeskukset, erilliset***	5	-	-	-
Käsittelylaitokset (luokan 2 ja 3 rehuaineita tuottavat laitokset)	13	5	5	100
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	32	12	11	92
Yhteensä	2 301	193	172	91

* irtorehuihin kohdistuvat tarkastukset

** Ruokaviraston tarkastuseläinlääkäreiden valvonnassa, valvonta tehdään Oiva-ohjeistuksen mukaisesti, ks. sivutuotevalvonnan raportti

*** kunnaneläinlääkäreiden valvonnassa, kts. sivutuotevalvonnan raportti.

Ruokavirasto suunnitteli tekevänsä 65 rehuhygieniasetuksen mukaista tarkastusta hyväksyntätarkastukset mukaan lukien vuoden 2019 aikana. Tarkastuksia kohdistettiin niihin rehualan toimijoihin, joilla on toimintona rehujen valmistus, varastointi, maahantuonti/välitys, vienti tai jotka ovat hyväksytyjä kuljetusliikkeitä. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 67, joten tarkastuksissa päästiin tavoitteeseen. Tarkastuksista neljä oli rehuhygieniasetuksen mukaisia uusia hyväksyntätarkastuksia. Hyväksynnän laajennushakemuksia tuli loppuvuodesta yksi, mutta päätöstä asiasta ei annettu vuoden 2019 aikana. Näiden lisäksi tehtiin yksi TSE-asetuksen mukainen hyväksynnän siirtopäätös. Rehualan toimija haki yhden poikkeusluvan lakisäätteisestä kuumennusvelvoitteesta, ja yhdelle jo olemassa olevalle poikkeusluvalla toimija haki laajennuksen.

Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 25. Näistä seitsemän oli rahtisekoittajia. Rehuosuuskuntia ei tarkastettu. Molemmat elintarviketuotantoeläinten lääkerohuja valmistavat toimijat tarkastettiin. Vuonna 2016 hyväksytty lääkerohun valmistaja ei edelleenkään ole valmistanut lääkerohuja, joten lääkerohujen valmistusta ei toimijalta tarkastettu. Uusia lääkerohujen valmistajia tai jälleenmyyjiä ei hyväksytty. Lääkerohujen valmistusmäärät vähenivät edelleen vuonna 2019.

Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 18. Näistä yksi tarkastettiin kahteen kertaan todettujen puutteiden takia. Tarkastetuista rehuaineiden valmistajista neljä oli maitoalan laitoksia. Rehun lisäaineiden valmistajia tarkastettiin kolme. Hyväksytyjä rehujen markkinoille saattajia tarkastettiin 11 (tavoite 13). Rekisteröityjä rehujen markkinoille saattajia tarkastettiin kuusi (tavoite 10). Yksi näistä tarkastuksista toteutettiin etätarkastuksena niin että toimija oli etäyhteyksien päässä Tanskassa. Muutama näistä markkinoille saattajien tarkastuksista siirtyi seuraavaan vuoteen. Kuljetusliikkeitä tarkastettiin neljä, joista kaikki olivat hyväksyntätarkastuksia. Muuten kuljetusliikkeitä ei tarkastettu. Toimijoita, jotka ovat ensisijaisesti varastointiliikkeitä, tarkastettiin yhdeksän. Erillisiä kehoituksia sellaisten edellytettyjen toimenpiteiden raportoinnista, joiden määräaika oli ylittynyt, lähetettiin kahdelle toimijalle. Puutteiden korjaamisista on lähetetty muistutuksia lisäksi sähköpostilla ja puutteiden korjaukset tarkastettiin uudella tarkastuskäynnillä.

Ruokavirasto tarkasti Euraasian vientivalvontajärjestelmään kuuluvista elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista kolmestatoista laitoksesta vientivaatimusten osalta kahdeksan. Lisäksi tarkastettiin yksi sivutuotelaitos. Ruokavirasto tarkasti tämän lisäksi vientivaatimuksia yhden yrityksen toimistolla, jossa kyseisen yrityksen rehutehtaiden vientiasiakirjoja säilytetään.

Valtuutetut tarkastajat tekivät irtorehun kuljetuskaluston tarkastuksia näytteenoton yhteydessä rehutehtailla. Tarkastukset tehtiin pistokokeina ja suunnattiin mahdollisimman tasapuolisesti eri kuljetusliikkeiden kalustoon. Toteutuneiden tarkastusten määrä ja näytteenotto kuljetuskalustosta jäivät alle tavoitteen.

2.4 Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien rehualan toimijoiden valvonta

Ruokavirasto valvoo eläimistä saatavia, rehuksi käytettäviä sivutuotteita luokan 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten ja turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (teurastamojen yhteydessä olevat keräyskeskukset, rehusekoittamot) osalta. Luokan 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää, keräyskeskuksilta ja turkisrehusekoittamoilta rekisteröintiä. Varastot ja kuljettajat rekisteröidään lähtökohtaisesti pelkästään rehualan toimijoiksi, vaikka ne varastoisivatkin myös sivutuotteista johdettuja tuotteita, kuten kalajauhoa. Ruokavirasto valvoo myös niitä.

Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit valvovat sivutuotteiden rehuksi toimittamista teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvike- ja sivutuotealan laitoksissa. Valvonta tehdään Oiva-ohjeistuksen mukaisesti osana muuta sivutuotevalvontaa.

Hyväksytyjä ja rekisteröityjä laitoksia tarkastetaan vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Vuosisuunnitelman lisäksi tarkastetaan uudet, hyväksyntää hakeneet toimijat. Tarpeen mukaan voidaan tarkastaa myös uusia rekisteröityneitä toimijoita. Ruokaviraston vuodelle 2019 suunnitellut sivutuotealan laitosten tarkastukset toteutuivat kutakuinkin suunnitellusti. Yhdellä tarkastussuunnitelmaan kuuluvalla lemmikkieläinten ruokia valmistavalla laitoksella ei ollut toimintaa vuonna 2019, joten sitä ei tarkastettu. Ruokavirasto hyväksyi valvontavuoden aikana kolme uutta lemmikkieläinten ruokia valmistavaa laitosta. Kaksi lemmikkiiruokalaitosta ilmoitti toiminnan lopettamisesta, kaksi poistettiin hyväksytyjen laitosten listalta, koska vastuuhenkilöitä ei tavoitettu. Yksi lemmikkiiruokalaitos ilmoitti, että toimintaa ei tällä hetkellä ole, mutta jatkossa sitä voi kuitenkin vielä olla. Sivutuotteita käsittelevistä rehualan toimijoista lemmikkieläinten ruokia valmistavalla sektorilla tapahtuu selvästi eniten muutoksia vuosittain. Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta löytyvät sivutuotevalvonta-sektorin valvontaraportista.

2.5 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti, käyttö)

Rehujen näytteenotossa huomioidaan kattavasti yleisesti tunnetut, mahdollisesti rehuihin liittyvät riskit rehutyypeittäin, eläinlajeittain ja eläinten kasvuvaiheittain. Lisäksi näytteenotossa huomioidaan kunkin toimijan tuotannon vaatavuus, tuotantomäärä, tuotevalikoima sekä valvontahistoria.

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat ottivat näytteitä rehujen tuotevalvonnassa. Tarkastaja valitsi rehuerän näytteenoton kohteeksi Ruokaviraston antaman näytteenottosuunnitelman ja -ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai kohdennetusti. Sekä viranomaisnäytteenoton ohjeistuksessa että analyysien määrittelyssä huomioidaan riskiperusteisuus ja erityyppisiin rehuihin liittyvät riskitekijät, kuten tiettyjen haitallisten ja kiellettyjen aineiden mahdollinen siirtyminen eläimistä saataviin elintarvikkeisiin tai eläinlajien mahdolliset herkkyudet eri aineille. Vuosisuunnitelman lisäksi tuotevalvontaa ohjaavat valvontakohteen valvontahistoria, sekä laitosvalvonnan havainnot että tuotevalvonnan tulokset, ja valvontahistoriassa havaitut mahdolliset poikkeamat, epäilyt ja reklamaatiot sekä RASFF-järjestelmästä saadut tiedot rehuihin liittyvistä vaaroista. Viranomaisnäytteiden analyysien määrittelyssä pääpaino on rehujen haitallisissa ja kielletyissä aineissa. Viranomaisanalyysien varmennetaan lisäksi eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä eläintuotannon kannalta rehujen keskeisten ravintoaineiden pitoisuustasoja.

Ruokavirasto laati vuosittaiset **kotimaisia rehujen valmistusta koskevat** näytteenottosuunnitelmat, jotka perustuivat toimijakohtaiseen riskiluokitukseen. Riskiluokituksen painopisteet ovat eri rehutyypin / rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehun lisäaineet sekä muut hyväksyntää

vaativat kuten kokkidiostaattirehut, lääkerehut ja esiseokset. Lisäksi valvontakohteesta huomioidaan erityisen riskialttiiden rehujen sekä tavanomaisen / geenimuunnellun rehun, kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö sekä valmistettujen rehujen tuotantomäärät ja eri rehujen (tuotteiden) määrät. Valvontavuoden aikana näytteenoton määrää ja kohdentamista voidaan tarpeen mukaan muuttaa. Rehunäytteiden lisäksi valvontakohteesta voidaan ottaa tuotantoympäristönäytteitä. Näytteenottoon liittyvät tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta.

Ruokavirasto teki toimintavuonna kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen valmistuksen valvonnan näytteenottoa tehostettuna neljässä valvontakohteessa. Näytteenoton tehostukseen johtaneita syitä olivat omavalvonnassa todetut puutteet hygieniassa, puutteet kemiallisten jäämien hallinnassa, märehtijä-PCR-löydökset eläinperäisissä rehuaineissa sekä Venäjän vientiin liittyvä GM-jäämien seuranta.

Maahantuoduista, erityisen riskialttiista kasvipärisistä rehuaine-eristä otettiin erillisen suunnitelman mukaisesti viranomaisnäytteet salmonellatutkimuksia varten rehuerän saapuessa Suomeen. **Sisämarkkinoilta tulleita**, salmonellan suhteen riskialttiita kasvipärisiä rehuaineita rehualan toimijat tutkivat itse omavalvontasuunnitelmiansa mukaisesti. Ruokavirasto otti käsitellystä eläinvalkuaisesta (PAP) näytteitä kielletyn eläinproteiinin varalta. Lähettävä laitos vei sisämarkkinoilta tulevien PAP-erien (käsitelty eläinvalkuainen esim. kalajauho ja siipikarja/verijauho) tiedot Traces-järjestelmään (kaupalliset asiakirjat). Ruokavirasto tutki kaikki elintarviketuotantoeläinten rehuihin tarkoitetut kalajauhoerät mikroskoipoimalla kiellettyjen eläinproteiinien varalta.

Ruokavirasto valvoi EU:n tehostetussa valvonnassa olevia rehuja tai rehuja, joiden tuontiin liittyy erityisehtoja, säädösten edellyttämällä tavalla. Ruokavirasto sovelsi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/625 kolmasmaatuontivalvontaan 14.12.2019 alkaen ja siihen liittyen valvontakäytäntöjä muutettiin tarvittavilta osin. Rehuja, jotka on listattu asetuksessa EU N:o 2019/1793, on saanut joulukuusta lähtien tuoda kolmansista maista suoraan Suomeen vain Helsingin sataman tai Helsinki-Vantaan lentoaseman rajatarkastusasemien kautta. Eristä tulee tehdä ennakoilmoitukset sähköisesti uudella Traces NT- järjestelmällä. Tuonin yhteydessä erien asiakirjat tarkistettiin ja eristä otettiin valvontapaikoissa näytteitä säädöksissä vahvistetuilla tiheyksillä. Näitä riskirehueriä eli käytännössä rehupähkinäeriä, tuotiin Suomeen v. 2019 45 kpl. Kahdesta Argentiinasta peräisin olleesta ja yhdestä USAsta peräisin olleesta pähkinäerästä otettiin näytteet aflatoksiinimäärityksiä varten.

Markkinavalvonnassa näytteenotto toteutui suunnitellusti eli näytteenottoa kohdistettiin erityisesti niihin rehuihin, joihin ei kohdistu muuta näytteenottoa (esimerkiksi sisämarkkinoilta tuotavat lemmikkieläinten rehut ja tuotantoeläinten valmiit rehuseokset). Ruokavirasto valvoi myös rehujen pakkausmerkintöjä, kaupanpitoa ja mainontaa.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin yhteensä 39 näytettä. Valvontasuunnitelman tavoite 20 näytteen analysoinnista ylittyi merkittävästi. Rehujen näytemäärää lisäsi Venäjän asettama vientikielto yhdelle rehualan toimijalle ja siihen liittynyt selvitystyö. Ruokaviraston kyseisestä valvontakohteesta ottamista

viranomaisnäytteistä ei kuitenkaan todettu muuntogeenista ainesta säädöstenvastaisia määriä. Näytteenottoa kokonaisuudessaan kohdistettiin kotimaassa valmistettuihin rehuseoksiin, joissa käytettiin rehuaineita, kuten rypsiä / rapsia, soijaa tai maissia, joilla on olemassa muuntogeenisiä muotoja. Viranomaisvalvonnassa pyrittiin varmentamaan muuntogeenisten rehujen erillään pitoa, joten näytteenottoa kohdennettiin erityisesti sellaisiin rehutehtaisiin, joissa valmistetaan sekä tavanomaisia, luomu- että muuntogeenisiä rehuja. Rehunäytteistä yksi otettiin maahantuontierästä, 37 otettiin rehutehtailta kotimaisen valmistuksen valvonnan yhteydessä ja yksi markkinavalvontakäynneillä maatalouskaupasta. Kotimaisen valmistuksen valvonnassa otetuista gm-näytteistä kolme kohdistui luomurehuun tai luomutuotantoon soveltuvaan rehuun.

Luomurehuja valvotaan osana kaikkien valvontalinjojen tuotevalvontaa. Luomurehuista tai luomuun soveltuvista rehuista otettiin viranomaisnäytteitä yhteensä 44 eri rehuerästä. Luomurehuista analysoitiin haitallisia ja kiellettyjä aineita, hygieniaa, kielletyn eläinperäisen aineksen esiintymistä, kasvinsuojeluaine- ja lääkejäämiä, muuntogeenisiä aineksia ja mykotoksiineja.

Rehujen viranomaisvalvonnan näytteenottomäärät valvontalinjoittain toteutuivat pääosin suunnitelman mukaisesti (taulukko 3). Kokonaisnäytemäärä (4130 näytettä) oli merkittävästi pienempi kuin edellisenä vuonna (5891). Näytemäärän muutos johtui pääasiassa vähentyneestä viranomaisnäytteenotosta erityisen riskialttiiden rehujen maahantuonnin ja sisämarkkinakaupan salmonellavalvonnassa. Vuosittaiset muutokset maahantuonnin näytemäärissä ovat suoraan suhteessa kasviperäisten rehuaineiden toteutuneeseen maahantuontiin ja sisämarkkinakauppaan. Rehujen näytteenoton tarvetta kotimaisessa valmistuksessa vähensi osaltaan Ruokavirastossa käytössä olevien multimenetelmien tehokas hyödyntäminen rehujen riskiperusteisessa analyysien määrittelyssä.

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ottivat eläimistä saatavia sivutuotteita rehukäyttöön käsitteleviltä toimijoilta valmistuksen valvontana yhteensä 54 näytettä 39:ltä eri toimijalta. Näistä 25 oli lemmikkieläimille tarkoitettuja raakapakasteita. Loput näytteet olivat turkiseläinten rehuja tai niiden raaka-aineita, valkuaisjauhoja tai lämpökäsiteltyjä lemmikkieläinten ruokia.

Toteutuneet näytemäärät on esitetty taulukossa 3 vuoden 2019 aikana valmistuneiden valvontatulosten (hyväksytty aikavälillä 1.1.-31.12.19) mukaisesti lukuun ottamatta alkutuotannon valvontaa, jossa näytemäärä on esitetty näytteenottovuoden (näytteenotto tehty aikavälillä 1.1. – 31.12.19) mukaan.

Taulukko 3. V. 2019 rehujen viranomaisvalvonnan näytteet valvontalinjoittain, suunniteltu vs. toteutunut (hyväksytty aikavälillä 1.1.-31.12.19, paitsi alkutuotannon näytteenotto aikavälillä 1.1. – 31.12.19).

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti	2989 ¹	2989	100
Sisämarkkinakauppa	4 ¹	4	100
Markkinavalvonta	340	343 ²	101
Kotimainen valmistus	518 ³	553	106
- Rehunäytteet		550 ³	
- Rehuympäristönäytteet		3	
Kuljetusvälineiden tarkastus			
- Kuljetusvälineinäytteet	15	5 ⁴	33
Alkutuotannon valvonta		236	
- Rehunäytteet	167	163 ⁵	98
- Rehu- ja rehuympäristönäytteet		76 ⁶	
Viranomaisnäytteet yhteensä	4033	4130⁷	102

¹ Sisämarkkinakauppa siirtynyt salmonellavalvonnan osalta 1.1.2019 viranomaisnäytteenotosta rehualan toimijan omavalvontanäytteenoton piiriin. Suunniteltu = toteutunut.

² Sisältää tiloilta otetut seleeniseurannan säilörehunäytteet (suunniteltu 60, toteutunut 53).

³ Sisältää 496 näytettä (suunniteltu 460) elintarviketuotantoeläinten rehuista ja 54 näytettä (suunniteltu 58) lemmikkieläinten ja turkiseläinten rehuaineista tai -seoksista.

⁴ Toteutuneiden kuljetusvälineiden tarkastukset vaikuttavat näytteenoton toteutumiseen.

⁵ Rehunäytteet eläinvalkuaisen rehukäytön valvonnassa. Näytemäärään vaikuttavat eläintuotannon lopettaneiden tilojen lukumäärä, tarkastusajankohta esim. tuotantokatkos, tilan käytössä olevat rehut sekä valvonnan laajenuksen kautta näytteenottoon tulleet tilat.

⁶ Salmonellatartuntatilat, joille kunnaneläinlääkäri on pyytänyt rehunäytteenottoa salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi sekä tilat, joissa on ollut rehuihin liittyen mahdollinen salmonellaepäily. Sisältää 73 rehunäytettä ja 3 rehuympäristönäytettä salmonellatartuntatiloilta.

Rehujen viranomaisanalyysien kokonaismäärä vastasi pääosin tehtyä suunnitelmaa. Rehujen virallisessa valvonnassa otetuista näytteistä tehtiin yhteensä 14 684 analyysia, mikä oli 120 % suunnitellusta (Taulukko 4). Ruokavirasto laajensi erityisesti kasvinsuojeluaineiden valvontaan käytettyä multimenetelmää merkittäväällä määrällä uusia yhdisteitä, ja toteutuneiden analyysien yhteismäärä (14684 analyysia) suureni huomattavasti verrattuna edelliseen vuoteen (13813 analyysia).

Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit toteutuivat keskimäärin 120 %:sesti suunnitellusta, ja näiden analyysien osuus kaikista viranomaisanalyyseista oli 86 % (12728 analyysia). Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyyseista kemiallisten ja mikroskooppisten analyysien (8493 analyysia) osuus kaikista toteutuneista haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyyseista (12684 analyysia) oli toimintavuonna 67 %, salmonella-analyysien (3432 a) osuus oli vastaavasti 27 %, mikroskooppisten analyysien (437 analyysia) osuus oli 3,4 % ja muiden mikrobiologisten analyysien (mm. enterobakteerit, klostridit, salmonella pois lukien 324 analyysia) osuus oli puolestaan 2,6 %.

Ruokavirasto analysoi salmonellaa pääosin maahantuotujen erityisen riskialttiiden rehujen tuontieristä. Rehuseoksista ja rehun lisäaineista salmonellaa analysoitiin puolestaan

pääasiassa kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Rehuaineiden salmonella-analyysien osuus rehujen tuonnin, valmistuksen ja markkinavalvonnan salmonella-analyyseistä oli v. 2019 92 % (v. 2018: 94 %, 2017: 93 %, 2016: 93 %, 2015: 92 %, 2014: 91 %, 2013: 87 %, 2012: 94 %) (Taulukko 4).

Ruokavirastolla oli käytössä rehunäytteiden analysointia varten useita eri multimenetelmiä ja/tai menetelmien kokonaisuuksia, joilla voitiin samanaikaisesti tutkia sekä kemiallisia haitallisia/kiellettyjä aineita että ravitsemuksellisia ainesosia. Vuonna 2019 haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien lisäksi tehtiin yhteensä 2131 rehun ravitsemuksellisen koostumuksen ja rehun lisäaineiden pitoisuuksien analyysia rehujen pakkausmerkinnöissä annettujen vakuusarvojen tarkastamiseksi (Taulukko 4). Ravitsemuksellisten analyysien määrä väheni kuitenkin edellisen vuoden vastaavasta määrästä, kun rehujen valvonta-analyyseissa painotettiin enemmän haitallisten / kiellettyjen aineiden analysointia.

Taulukko 4. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden, kokkidiostaattien ja lääkerhujen tehoaineiden sekä ravitsemuksellisten analyysien määrät vuonna 2019. Näytteiden lukumäärä on esitetty taulukossa suluisissa.

Analyysi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lukumäärä yhteensä	Toteutunut rehuaineet	Toteutunut rehuseokset	Toteutunut rehun lisäaineet ja esiseokset	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä	Toteutunut (%)
Salmonella ¹	3432 (3432)	3146 ¹ (3146) ¹	279 (279)	7 (7)	3432 (3432)	100 ¹
Muut mikro-organismit ²	300 (80)	174 (46)	150 (37)	-	324 (83)	108
Mikroskopointi / lihaluujauho	220	81	165	-	246	112
Mikroskopointi / kalajauho	140	75	116	-	191	136
Mikroskopoinnit yhteensä ³	360 (200)	156 (80)	281 (164)	-	437 (244)	121
Kasvipäriset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴	100 (50)	139 (76)	37 (30)	-	176 (106)	100 ⁴
Mykotoksiinit ⁵	785 (50)	322 (23)	697 (41)	-	1019 (64)	128
Kadmium		8	85	9	102	
Lyijy		8	85	9	102	
Elohopea		4	67	6	77	
Arseeni		8	85	9	102	
Kromi		8	85	10	103	
Nikkeli		8	85	10	103	
Raskasmetallit yhteensä	360 (60)	44 (8)	492 (85)	53 (10)	589 (103)	150
Melamiini ja syanuurihappo	20 (10)	-	18 (9)	-	18 (9)	90

Analyysi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lukumäärä yhteensä	Toteutunut rehuaineet	Toteutunut rehuseokset	Toteutunut rehun lisäaineet ja esiseokset	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä	Toteutunut (%)
Dioksiinit, dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ja muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ⁶	12 (3)	8 (2)	8 (2)	-	16 (4)	133
Kasvinsuojeluaineet ⁷	3300 (15)	475 (2)	3445 (16)	-	3920 (18)	119
Kokkidiostaatit, lääkeaineet, kielletyt antibiootit ja muut yhdisteet jääminä ⁸	1720 (40)	-	2140 (50)	-	2140 (50)	124
Kokkidiostaattien pitoisuudet rehun lisäaineina	10 (10)	-	10 (10)	-	10 (10)	100
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet	2 (2)	-	1 (1)	-	1 (1)	50
Muuntogeenisyyden analysointi ⁹	200 (20)	132 (11)	470 (28)	-	602 (39)	195 ⁹
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yhteensä	10601	4596	8028	60	12684	120 %
Ravitsemukselliset analyysit yhteensä	2131	87	2001	47	2135	100
Valvonta-analyysit yhteensä	12732	4683	10029	107	14819	116

¹ Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien lukumäärän mukaisesti (suunniteltu = toteutunut). Rehuaineiden sarakkeeseen sisällytetty 3138 rehuainenäytteen lisäksi 3 salmonella-analyysia rehu ympäristönäytteistä salmonellatartunta ja -epäilyiltä tiloilta sekä 5 salmonella-analyysia kuljetusvälineiden rehu ympäristönäytteistä (yhteensä siten sarakkeessa 3146 näytettä).

² Kohteena ovat pääosin lemmikkieläinten rehut.

³ Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijöiden ja ei-märehtijöiden rehut) ja näiden rehujen valmistukseen käytettävät rehuaineet sekä tuonnissa kalajauho.

⁴ Suunnitelmassa näytteiden ja analyysien määrä on arvio. Analyysit määritellään näytteille sekä pistokoe luonteisesti että epäilyn perusteella. Samasta näytteistä voidaan tehdä yksi tai useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi. Toteutuneiden analyysien yhteismäärä vaihtelee näytteittäin (toteutunut ≈ suunniteltu)

⁵ Tutkittavat mykotoksiinit ovat laajassa multimenetelmässä (17 yhdistettä) aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1, aflatoksiini G2, fumonisiini B1, fumonisiini B2, okratoksiini A, 3-asetyyliideoksinivalenoli, 15-asetyyliideoksinivalenoli, deoksinivalenoli, nivalenoli, diasetoksiskirpenoli, neosolanioli, fusarenoni-X, HT-2-toksiini, T-2-toksiini ja zearalenoni (17 yhdistettä). Tutkittavat yhdisteet ovat suppeammassa menetelmässä (4 yhdistettä) aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1 ja aflatoksiini G2. Näytteiden analysoimiseen käytetään pääasiassa laajaa multimenetelmää.

⁶ Dioksiini-yhdisteiden summa (17 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan. Dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (12 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-Dioxinlike PCBs TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan. Muut kuin dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (6 yhdistettä) (ICES-6) 12 % kosteuteen suhteutettuna sisältäen määritysrajan.

⁷ Kasvinsuojeluaineiden -analyysivalikoima laajeni valvontavuoden aikana 101 tutkittavasta yhdisteestä yhteensä 230 yhdisteeseen ja tässä taulukossa on esitetty vuoden 2019 valvontasuunnitelma kasvinsuojeluaineiden analyysien määrän osalta päivitettyinä. Näytteiden analysoinnissa käytetään sekä multimenetelmiä että yksittäisiä menetelmiä. Kaikkia yhdisteitä ei aina ole mahdollista tutkia kaikista rehumatrizeista/-näytteistä. Tässä toteutunut (%) on laskettu vertaamalla toteutunutta näytemäärää suunniteltuun näytemäärään.

⁸ Multimenetelmä seuraavien yhdisteiden jäämille (yhteensä 43 yhdistettä): a) Kokkidiostaatit: dekokinaatti, diklatsuriili, halofuginoni, lasalosidi, maduramisiiniammonium, monensiini, narasiini, nikarbatsiini, robenidiinihydrokloridi, salinomysiini, semduramisiini (11 yhdistettä) b) lääkeaineiden tehoaineet: ampisilliini, doksisykliini, emamektiinibentsoaatti, enrofloxasini, etopabaatti, febanteeli, fenbendatsoli, florfenikoli, flubendatsoli, furatsolidoni, nifursoli, klooritetrasykliini, klopidoi, kloramfenikoli, linkomysiini, mebendatsoli, oksitetrasykliini, rodidatsoli, sulfadiatsiini, sulfadimetoksiini, tetrasykliini, tiamuliini, tilmikosiini, toltrasuriili, trimetopriimi, tylosiini, tylvalosiini, valnemuliini ja (28 yhdistettä) ja c) kielletyt yhdisteet: amprolium, basitrasini, dimetridatsoli ja karbadoksi (4 yhdistettä). Analysoitaessa vakuudellisia kokkidiostaatti-rehujia tai lääkerehujia näytteestä määritetään menetelmän muut yhdisteet jääminä.

⁹ Näytteille tehdään kasvilajikohtainen gm-skriinaus, jolloin tutkitaan sekä EU:ssa hyväksytyjen että hyväksymättömien gm-tapahtumien esiintymistä. Tehtävien analyysien määrä per näyte määräytyy rehun koostumuksen mukaan ja suunnitelmassa analyysien määrä on esitetty keskimääräisenä arviona per näyte. Tässä toteutunut (%) on laskettu vertaamalla toteutunutta näytemäärää suunniteltuun näytemäärään.

2.6 Rehujen vienti

Rehujen vienti oli vilkasta, ja rehualan toimijat lähettivät vientitodistuspyyntöjä edelleen paljon. Vientitodistumalleja uusittiin edelleen liittyen vientimaiden uusiin vaatimuksiin tai kokonaan uusiin vientikohteisiin.

Vuonna 2017 perustettu, rehujen vientiä edistävä rehuvientityöryhmä, joka koostuu Ruokaviraston ja MMM:n edustajien lisäksi rehualan toimijoista, kokoontui kerran toimintavuoden aikana.

Venäjä asetti kesäkuun lopussa yhdelle rehutehtaalle rehujen vientikiellon. Kiellon perusteena oli Venäjän toteama muuntogeeninen aines, jonka pitoisuus oli Venäjän mukaan yli 0,9%. Ruokavirasto otti rehualan toimijan valmistamista rehuista lisänäytteitä. Niissä ei todettu muuntogeenista ainesta yli sallitun enimmäisrajan. Ruokavirasto tarkasti toimijan tilat ja toiminnan paikan päällä. Tarkastuksella ei todettu mitään sellaista, mikä olisi voinut aiheuttaa kyseisen raja-arvon ylityksen rehussa. Tapauksen johdosta Ruokavirasto lähetti useita kirjeitä Venäjälle kesän ja syksyn aikana. Venäjä purki vientikiellon tammikuussa 2020.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

3.1.1 Rehualan alkutuotannon toimijat

ELY-tarkastajat ottivat eläintiloilta Ruokaviraston antamien ohjeiden mukaisesti rehunäytteitä eläinvalkuaisen rehukäytön tutkimiseksi. Rehunäytteissä ei todettu kiellettyä

eläinvalkuaista. Rehunäytteiden analysoinnin yhteydessä tutkittiin myös mahdollisia muita visuaalisia poikkeamia, kuten tuhohyönteisiä, torajyviä ja hukkakauraa. Lisäksi viisi viljanäytettä tutkittiin Ruokaviraston laboratoriossa uudella, käyttöön otetulla pikatestillä DON -mykotoksiinin määrittämiseksi. Muut poikkeamat ja tarkastuksilla havaitut puutteet on esitetty taulukossa 5. Puutteiden määrä oli huomattavasti pienempi kuin edellisenä vuonna. Rehuvarastojen tunnistamisen merkitsemisessä kirjanpitoon havaittiin puutteita ja kehitettävää kuudella tilalla (kahdeksalla v. 2018). Tarkastajat tekivät hiukan enemmän havaintoja tuhoeläimistä tai niiden jäljistä eläintilojen rehuvarastoalueilla kuin edellisenä vuonna. Tarkastajat neuvoivat tiloja rekisteröitymisessä, kirjanpidossa, rehuvarastojen tunnistamisen merkitsemisessä ja rehujen säilytyksessä.

Taulukko 5. Todetut puutteet (kpl) rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa 2018 ja 2019.

Todettu puute	2018	2019
Rehuissa todettiin tuhohyönteisiä, jyräjän/linnun ulostetta, jyräjän karvoja, höyheniä, hometta, torajyviä, hukkakauraa ja/tai kasvitieteellinen puhtaus alle 95 %	21	12
Rehukirjanpito, kirjanpito kasvinsuojeluaineiden ja/tai biosidien käytöstä puutteellinen tai puuttui kokonaan	8	7
Jätteitä, vaarallisia aineita, kemikaaleja, siemeniä tai lääkerehuja ei ole varastoitu asianmukaisesti erillään rehuista tai eläinten pitopaikoista	2	1
Tila on hankkinut rehua rekisteröitymättömältä rehualan toimijalta	2	2
Tilalla ei ole käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöön vaadittavaa rekisteröintiä tai hyväksyntää	0	0
Tilalla ei ole käsittelemättömien tai käsiteltyjen maitotuotteiden käyttöön vaadittavaa rekisteröintiä	2	1
Yhteensä	35	23

Tuhohyönteisiä todettiin viidessä rehunäytteessä (10 kpl v. 2018), mikä johti rehun säilytyspaikan puhdistuskehotukseen, mutta ei rehun käyttökieltoon. Jyräjän tai linnun ulostetta ja jyräjän karvoja tai höyheniä tai muita visuaalisia poikkeamia todettiin yhdeksässä rehunäytteessä (10 kpl v. 2018). Kyseisiä tiloja kehoitettiin korjaamaan rehun säilytysolosuhteita ja kiinnittämään huomiota tuhoeläintorjuntaan. Edellisen vuoden tapaan torajyviä tai hukkakauraa ei todettu visuaalisissa tutkimuksissa maataloilta otetuista viljanäytteistä. Ylipäättään visuaalisia poikkeamia todettiin vähemmän kuin edellisenä vuonna. Viljanäytteistä (v. 2019 sato) ei todettu pikatestillä DON-mykotoksiineja, minkä vuoksi näytteitä ei toimitettu laajempiin jatkotutkimuksiin.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden täydentävien ehtojen rehuvaatimusten noudattamisessa havaittiin seitsemällä tilalla laiminlyöntejä, joista kaksi johti varhaiseen varoitukseen. Laiminlyöntien määrä oli hieman edellistä vuotta pienempi (taulukko 5).

Seitsemällä maatilalla salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi otetuista 72 rehunäytteestä yhdessä todettiin salmonellaa. Kyseessä oli tilan oma, tuore murskeviljanäyte. Viljan hävittäminen sisällytettiin tilan saneeraussuunnitelmaan.

Seleenin saannin seuranta varten v. 2019 otettujen satovuosien 2018 (19 kpl) ja 2019 (34 kpl) säilörehunäytteiden keskimääräinen seleenipitoisuus oli lannoitetuilta nurmilta korjatussa rehussa 0,30 mg/kg ka ja lannoittamattomilta tai vain karjanlannalla lannoitettuja nurmilla (sis. luomutilat) otetuissa näytteissä <0,04 mg/kg ka. Lannoitettujen säilörehujen Se-pitoisuus oli v. 2019 otetuissa näytteissä keskimäärin suurempi kuin edellisellä vuonna otetuissa näytteissä (0,25 mg/kg ka). Lannoittamattomien tai vain karjanlannalla lannoitettujen säilörehunäytteiden Se-pitoisuudessa ei ole tapahtunut muutosta. Vaihtelu yksittäisten näytteiden seleenipitoisuuksissa oli suurta (<0,04 – 0,67 mg/kg ka). Vuonna 2019 otetuissa näytteissä todettiin kaksi huomattavan korkeaa Se-pitoisuutta (0,63 ja 0,67 mg/kg ka).

3.1.2 Rehualan toimijoiden valvonta

Ruokavirasto luokittelee rehualan toimijoiden tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijoilta edellytetyt toimenpiteet kolmeen luokkaan siten, että 1. luokan puutteet ovat vakavimpia ja 3. luokan puutteet lievimpiä. Lisäksi rehualan toimijalle voidaan antaa toiminnan parantamiseksi toimintaan liittyviä kehitysehdotuksia, joiden osalta lainsäädännössä ei esitetä täsmällisiä vaatimuksia. Kehitysehdotukset eivät ole toimijaa sitovia. Taulukoiden 6 a ja 6 b mukaisesti toimijoilta edellytettiin toimenpiteitä ja toimijoille annettiin kehitysehdotuksia yhteensä 297 (v.2018/279, v. 2017/274, v. 2016/256, v. 2015/284, v. 2014/382, 2013/328). Edellytettyjen toimenpiteiden lukumäärä suhteutettuna tarkastuskäynteihin hieman nousi edellisestä vuodesta, mutta oli kuitenkin aiempia vuosia pienempi. Vakavia, luokan 1 puutteita ei toimijoiden toiminnassa todettu. Lieviä eli luokan 3 puutteita ja kehityskohteita löytyi eniten. Ruokavirasto asetti edellytetyille toimenpiteille määräajat. Yhden toimijan rekisteröinnin keskeytystä harkittiin, koska toimija ei ollut raportoinut useiden puutteiden korjaamisesta. Ruokavirasto sai niistä kuitenkin selvitykset toimijalta annetussa uudessa määräajassa, joten rekisteröintiä ei keskeytetty. Lisäksi kahden toimijan hyväksyminen on vielä kesken, koska toimijat eivät ole raportoineet riittävällä tasolla hyväksynnän edellytyksenä olevien toimenpiteiden toteuttamista. Toimijoiden hyväksymishakemusten keskeytyksiä tai hyväksymisten peruutuksia ei viime vuonna tehty.

Ruokaviraston valvonnassa toteamat säännösten vastaisuudet liittyivät pääasiassa rehualan laitosten toimintaan ja vähäisemmässä määrin tiloihin tai laitteisiin, tosin näihinkin liittyviä puutteita havaittiin muutamia. Rehualan toimijoiden tarkastuksissa eniten puutteita todettiin HACCP-järjestelmissä, laadunvarmistuksessa, tukijärjestelmissä, pakkausmerkinnöissä sekä jossain määrin myös tietojen kirjaamisessa. Vuokaavioissa havaittiin puutteita eli kaikkia tuotannon vaiheita ei ollut kuvattuna. Myös vaarojen hallintakeinoissa oli joitain puutteita. Laadunvarmistuksen puutteita olivat esimerkiksi riittämätön näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, puutteelliset tai tekemättä jääneet seostasaisuuskokeet tai puuttuvat vastaanäytteet. Rehutehtaat noudattivat pakollista tuotantoympäristönäytteenottoa koskevia vaatimuksia hyvin ja ottivat usein lisänäytteitä oman riskinarviointinsa perusteella. Joillakin rehuseos/rahtisekoittajilla oli puutteita salmonellanäytteiden tutkimisessa. Tukijärjestelmissä puutteita todettiin esimerkiksi kalibroinneissa, rehujen varastoinnissa tuhoeläintorjunnassa ja puhdistuksissa. Muutaman toimijan tilat olivat epäsiistit. Pakkausmerkintäpuutteita havaittiin erityisesti hevos- ja

lemmikkieläinrehujen terveystarkastuksissa. Hyväksytyjen kuljetusliikkeiden tarkastuksissa ei todettu mainittavia puutteita. Suurin osa toimijoista raportoi edellytetyjen puutteiden korjauksien suorittamisesta määräajassa. Puutteiden korjausten toteutumista seurattiin uusintatarkastuksissa.

Taulukko 6 a. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty korjaavia toimenpiteitä¹.

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet		1	5	6
Tilat ja laitteet		3	3	6
Tukijärjestelmät		3	31	34
Henkilöstö			1	1
Laadunvarmistus		17	20	37
Tietojen kirjaaminen			9	9
Valitukset ja takaisin veto		1	3	4
HACCP		6	34	40
Pakkausmerkinnät		1	31	32
Rekisteröitymättömät toimijat		2	1	3
	0	34	138	172

¹ Ei sisällä vähittäiskauppojen tai Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Sisältää hyväksyntätarkastuksissa todetut puutteet.

Taulukko 6 b. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia

Puuteryhmä	Kirjattu lukumäärä
Raaka-aineet	4
Tilat ja laitteet	4
Tukijärjestelmät	24
Henkilöstö	5
Laadunvarmistus	30
Kirjanpito	17
Valitukset ja takaisin veto	16
HACCP	17
Pakkausmerkinnät	7
Rekisteröidyt toimijat	1
Summa	125

Irtorehun kuljetusautojen tarkastuksissa (yht. 34 kpl) havaittiin eniten puutteita puhdistus- ja desinfiointitoimenpiteissä ja niiden kirjanpidossa. Lastaustilojen siisteydessä todettiin enemmän puutteita kuin aikaisempina vuosina. Puutteita havaittiin kaiken kaikkiaan kuitenkin harvemmassa tarkastuksessa kuin edellisinä vuosina. Salmonellanäytteenotto puuttui viidestä autosta (12 kpl v. 2018). Viranomaisnäyte salmonellan toteamiseksi otettiin viidestä kuljetusvälineestä; niissä ei todettu salmonellaa. Rehualan toimijoiksi rekisteröityminen puuttui kolmelta kuljetusliikkeeltä.

Taulukko 7. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet v. 2019 (ei sisällä eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksia).

Puuteryhmä	Puutteita, kpl	Osuus tarkastetuista, %
Puhdistuskirjanpito	15 (ei kirjanpitoa)	44
Lastaustilojen siisteys	6 (tyydyttävä tai välttävä)	18
Ajokirjanpito	4 (ei kirjanpitoa)	12
Salmonellanäytteenotto	5 (ei näytteenottoa)	15
Yhteensä	30	

Tuotantoeläinten rehua myyvien vähittäiskauppojen tarkastuksissa (31 kpl) todettiin 11 puutetta/laiminlyöntiä. Näitä olivat tuholaistorjuntaohjelman puuttuminen (5 kpl), varaston epäsiisteys (4), rehujen sijoittelu varastossa (1) ja rehualan toimijaksi rekisteröinnin puuttuminen (1). Kehitysehdotuksia annettiin 21 kpl kirjallisten ohjeiden laatimiseksi tuholaistorjunnasta ja rikkoutuneiden ja muiden viallisten tuotteiden käsittelystä, 10 kpl varaston ovien kiinnipitämisestä sekä tilojen tiiviyydestä, siisteydestä ja järjestyksestä sekä kahdeksan kpl puutteellisista rehujen merkinnöistä ja rehujen pakkaamisesta. Kolmessa myymälässä kaikki tarkastetut asiat olivat kunnossa.

3.1.3 Eläimistä saatavat sivutuotteet (ei maitoalan laitokset)

Laitosvalvonnassa havaitut, riskiluokaltaan pienemmät puutteet (luokan 3 puutteet) liittyivät omavalvontasuunnitelmiin ja HACCP-järjestelmiin, vuokaavioihin, kaupallisiin asiakirjoihin, sivutuotteiden merkitsemiseen, kirjanpitoon (puhdistus, perehdytys, lämpötilaseuranta), tuoteselosteisiin, sivutuotteiden hävittämiseen, vuosi-ilmoituksessa annettuihin tietoihin, kuljetusyritysten rekisteröitymiseen, näytteenottosuunnitelmaan ja sen noudattamiseen. Luokan 3 puutteita todettiin rehuvalvonnan sivutuotetoimijoiden tarkastuksissa yhteensä 37 kpl.

Luokan 2 puutteet ovat vakavuudeltaan luokan 3 ja 1 puutteiden välissä. Tällaisia olivat esimerkiksi vuosi-ilmoituksen tekemättä jättäminen, TRACES:in käytön laiminlyöminen, puutteet GTH-merkkinaiseen käytössä, puutteet sivutuotteiden säilyttämisessä, omavalvontasuunnitelmaan ja HACCP-järjestelmään liittyvät merkittävät puutteet, jäljitettävyyteen liittyvät puutteet ja näytteenottosuunnitelman puuttuminen/suunnitelman toteuttamisen laiminlyöminen kokonaan. Myös puuttuvat sivutuoteluokkamerkinnot, jos merkintöjen puuttuminen aiheuttaa sivutuotteiden sekoittumisvaaraa, katsotaan luokan 2 puutteeksi. Luokan 2 puutteita todettiin 13.

Vakavia puutteita eli luokan 1 puutteita, joiden vuoksi toiminnasta aiheutuu vaaraa eläinten, ihmisten tai ympäristön turvallisuudelle, ei havaittu.

Puutteita todettiin selvästi edellistä vuotta enemmän. Tähän vaikutti ainakin se, että tiettyjen toimijoiden tarkastuksilla havaittiin keskimääräistä enemmän puutteita. Sivutuotelaitosten tarkastusten yhteydessä annettiin yhteensä 21 kehitysehdotusta.

3.1.4 Tuotevalvonta

Rehujen viranomaisanalyysissä todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten prosentuaalinen osuus on kuvattu taulukossa 9. Poikkeamien esiintymistiheyden vaihteluun eri vuosina vaikuttavat osaltaan analyysien kohdentaminen eri rehuihin ja analyysihin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä sekä valvontavuoden painotukset. Esimerkiksi lääkerehujen valmistus on ajoittaista, mikä vaikeuttaa näytteenottoa ja sen toteutumista. Lääkerehunäytteiden kokonaismäärä on usein pieni, ja siten yksi säädöstenvastaisuus johtaa suureen laskennallisen prosenttiosuuteen.

Määrällisesti eniten huomautuksia annettiin liittyen pakkausmerkintöihin, pääravintoaineisiin ja hygieniaan (salmonella, enterobakteerit). Suhteellisesti eniten poikkeamia todettiin rehun lisäaineina käytettyjen kookidiostaattien ja vitamiinien vakuudellisissa pitoisuustasoissa sekä liittyen kasviperäisiin epäpuhtauksiin ja tuholaisiin. Muita säännöstenvastaisuuksia todettiin rehunäytteissä suhteellisesti saman verran kuin aikaisempina vuosina keskimäärin.

Yleisesti rehujen pakkausmerkinnöissä huomautettiin liittyen pakollisesti merkittäviin tietoihin, kuten rehutyyppiin, ravitsemuksellisen koostumuksen ilmoittamiseen ja rehun lisäaineiden pakollisiin merkintöihin. Rehujen markkinavalvonnassa yleisimmät säännöstenvastaisuudet liittyvät paitsi ravintoainepoikkeamiin myös lemmikkieläinten rehujen pakkausmerkintöihin ja niissä erityisesti kielivaatimuksiin ja markkinointiväittämiin. Pakkausmerkintöjä tarkastetaan pääosin rehujen kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Pakkausmerkintöjä koskevia huomautuksia annettiin valvontavuonna 5,7 %:lle tarkastetuista rehueristä, mikä oli suhteellisesti tarkasteltuna vähemmän kuin aikaisempina vuosina keskimäärin (Taulukko 9).

Taulukko 9. Tuotevalvonnan viranomaisanalyysissä todettujen säännöstenvastaisuuksien vuoksi annettujen huomautusten prosentuaalinen osuus analysoiduista näytteistä sekä pakkausmerkintä-huomautusten osuus rehuerissä.

Todettu säännöstenvastaisuus	2011 (%)	2012 (%)	2013 (%)	2014 (%)	2015 (%)	2016 (%)	2017 (%)	2018 (%)	2019 (%)
Kivennäisainepoikkeamat	11	3,9	4,5	6,3	1,5	2,7	1,7	2,7	2,6
Pääravintoainepoikkeamat	8,4	6,2	5,8	4,9	5,8	4,5	4,0	6,1	4,7
Hivenainepoikkeamat	12	2,6	3,4	3,0	4,3	3,0	1,7	1,5	1,1
Vitamiinipoikkeamat	40	24	21	11	15	3,8	6,1	7,0	13
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelyspoikkeamat	-	-	-	0,6	1,1	0,3	0,8	0,6	0,3
Muut analyysit mm. suolapitoisuus, suolahappoon liukenematon tuhka, propyleeniglykoli	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Salmonella ja muut mikro-organismit rehuerissä	0,2	0,2	2,7	1,2	1,3	1,2	0,4	0,4	1,8
Maaeläinperäinen aines tai kalajauho	0,0	0,0	0,4	0,2	0,3	0,0	0,6	1,4	0,0
Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuohyönteiset	22	11	30	25	14	14	1,6	8,7	7,4
Mykotoksiinit	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0

Todettu säännöstenvastaisuus	2011 (%)	2012 (%)	2013 (%)	2014 (%)	2015 (%)	2016 (%)	2017 (%)	2018 (%)	2019 (%)
Raskasmetallit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Melamiini ja syanuurihappo	0,0	19	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet sekä muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,7	8,3	6,3
Kasvinsuojeluaineet	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kokkidiostaatit rehun lisäaineina				50	82	25	58	25	40
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet				0,0	25	0,0	0,0	0,0	0,0
Kokkidiostaatit, lääkerehujen tehoaineet, muut lääkkeiden tehoaineet ja kielletyt yhdisteet jääminä				0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Kokkidiostaatti-, antibiootti- ja/tai muut lääkkeenkaltaiset aineet jääminä sekä kokkidiostaatit rehun lisäaineina ¹	2,7	1,8	1,31)						
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet ja niiden jäämät ¹	14	25	0,01)						
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksymättömät organismit				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksytyt organismit, pakkausmerkinnät				10	4,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Pakkausmerkintäpuutteet ²	14	7,3	13	12	7,5	9,4	7,7	9,4	5,7

¹Analyyssiryhmien jaottelu kokkidiostaateilla rehun lisäaineina ja lääkerehujen tehoaineilla muuttui vuonna 2014 liittyen multimenetelmän käyttöönottoon ko. analyysiryhmien yhdisteiden analysoimiseksi jäämätason multimenetelmällä ja rehun lisäaineet tai lääkerahun tehoaineet määrittävällä multimenetelmällä.

²Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa. Valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa oli yhteensä 866 valvontatapahtumaa v. 2019.

Taulukossa 10 on esitetty ne rehuerät, joihin kohdistui kieltoja, määräyksiä sekä muita valvonnan toimenpiteitä lukuun ottamatta huomautuksia, jotka on esitetty aikaisemmassa taulukossa 9. Kielto (yhteensä 17 erälle) annettiin tuonnin valvonnassa yhdelletoista rehuaine-erälle, kotimaisessa valmistuksen valvonnassa kahdelle elintarviketuotantoeläinten rehuerälle sekä markkinavalvonnassa kolmelle luonnon linnuille tarkoitettulle rehuerälle ja yhdelle lemmikkieläinten rehuerälle. Tapauskohtaisesti kielletyt erät tai toimijan omavalvonnassa salmonellaposiivisiksi todetut erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin sekä tarvittaessa rajattiin / muutettiin käyttötarkoitusta. Saastuneita rehueriä ei päätynyt rehuketjuun.

Taulukko 10. Sääöstenvastaiset rehuerät vuonna 2019, joille annettu kieltoja, määräyksiä sekä välvönnön muita toimenpiteitä. Lisäksi taulukossa on esitetty sisämarkkinoilta tuodut rehuvaine-erät, joista toimija on omavälvönnössään todennut salmonellaa. **Kiellon saaneet erät on esitetty taulukossa lihavoituna.**

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu sääöstenvastaisuus	Valvönnön toimenpiteet
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuvaineet: rapsirouhe	11	<i>Salmonella Tennessee (6)</i> <i>Salmonella Tennessee ja Salmonella Muenster (3)</i> <i>Salmonella Muenster (1)</i> <i>Salmonella Mbandaka (1)</i>	Ehdollinen maahantuontikielto, toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erät, uusintänäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Maahantuonti	Kasviperäiset rehuvaineet: soijarouhe	1	<i>Salmonella Senftenberg</i>	Käyttö sallittu tehtaan prosessissa
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuvaineet: rapsirouhe	8	<i>Salmonella Tennessee (4)</i> <i>Salmonella Kottbus (2)</i> <i>Salmonella Mbandaka (1)</i> <i>Salmonella spp (1)</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erät, uusintänäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuvaineet: rapsipuriste	2	<i>Salmonella Agona (1)</i> <i>Salmonella Mbandaka (1)</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erät, uusintänäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuvaineet: luomurapsipuriste	2	<i>Salmonella Mbandaka (1)</i> <i>Salmonella Senftenberg (1)</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erät, uusintänäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen.
Kotimainen valmistus	Eläinperäiset rehut lemmikkieläimille, lemmikeille valmistettavat raakaruuat	6	Enterobakteereja yli lainsäädännön salliman rajan	Toimijoita kehoitettiin kiinnittämään huomiota valmistamiensa tuotteiden mikrobiologiseen laatuun. Viidessä tapauksessa toimijaa kuultiin rehuerän markkinoillesaattamiskiellosta, saatujen selvitysten ja toimijoiden toimenpiteiden perusteella kieltäminen katsottiin tarpeettomaksi.
Kotimainen valmistus	Eläinperäiset rehuvaineet elintarviketuotantoeläimille: kalajauho	1	Dioksiineja (PCDD- ja PCDF-yhdisteet) yli rehuille annetun haitallisten aineiden dioksiinien enimmäispitoisuuden	Ehdollinen markkinoillesaattamiskiello. Ei takaisinvetomääräystä, koska koko valmistettu erä varastoituna tehdään varastossa. Toimijalle selvitys- ja toimenpidemääräyksiä. Toimijalle myönnettiin lupa kalajauhoerän dioksiinipuhdistusta varten. Kä-

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
				sittelyn jälkeen edellytettiin uusintanäytteenottoa ja -analyysija puhdistusprosessin varmentamiseksi.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarviketuotantoeläimille: täydennysrehu broilereille	1	Kokkidiostaattirehun jälkeä valmistetusta ei-kokkidiostaatti broilerrehussa monensuunin jäämiä yli sallitun enimmäispitoisuuden	Ehdoton markkinoil-lesaattamiskielto ja takaisinvetomääräys. Toimijalle selvitys- ja toimenpidemääräys. Toimija seurantanäytteenottoon ja -analyysiin.
Markkinavalvonta	Siemenseos ulkolinnuille	1	Tuholaiset	Ehdoton markkinointikielto, ei takaisinvetomääräystä koska toimija oli jo käynnistänyt sen.
Markkinavalvonta	Kaura	1	Tuholaiset ja hukkakaura	Ehdoton markkinointikielto ja takaisinvetomääräys
Markkinavalvonta	Häkkilintujen siemenseos	1	Hukkakaura	Markkinointikieltoa ei katsottu tarpeelliseksi, koska siementen leviämiskilpi on pieni.
Markkinavalvonta	Auringonkukan siemenet	1	<i>Salmonella</i> Leeuwarden	Ehdoton markkinointikielto ja takaisinvetomääräys
Markkinavalvonta	Kissanruoka, säilyke	1	Enterobakteerit, anaerobiset mikrobit	Ehdoton markkinointikielto ja takaisinvetomääräys
Markkinavalvonta	Eläinperäiset rehut lemmikkieläimille, lemmikeille valmistettavat raakaruokat	2	Enterobakteerit	Kehotus kiinnittää huomiota tuotteiden mikrobiologiseen laatuun. Pitoisuuden perusteella kieltäminen katsottiin tarpeettomaksi.
Yhteenveto		17	kielletyt erät yhteensä	5 ehdotonta kieltoa ja 12 ehdollista kieltoa
Yhteensä		39	säännösten vastaiset erät	

Rehuerälle voidaan antaa kielto, toimenpidemääräys, huomautus tai kehoitus / seuraamus (taulukot 9 ja 10). Viranomaisnäytteenoton rehueriä (kaikki valvontalinjat), joihin liittyi yksi tai useampi säädöstenvastaisuus ja seuraamus oli v. 2019 131 kpl (v. 2018 160 kpl, v. 2017 176 kpl, v. 2016 117 kpl; v. 2015 168 kpl). Ne edustivat 11,4 %:ia kaikista viranomaisnäytteenoton kohteena olleista 1151 rehuerästä (v. 2018 11,1 %, v. 2017 12,2 %, v. 2016 9,7 %; v. 2015 10,9 %).

Taulukossa 11 on esitetty todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteenottoon ja -analyysiin. Todettuja

säännöstenvastaisuuksia suhteessa näytemäärään oli keskimäärin jonkin verran enemmän kuin edellisenä vuotena ja puolestaan suhteessa analyysien määrään jonkin verran vähemmän. Ero selittyi kuitenkin viranomaisnäytteiden määrän merkittävällä vähenemisellä erityisesti maahantuonnissa, kun samanaikaisesti analyysien kokonaismäärän suureni. Todettuja säännöstenvastaisuuksia suhteutettuna analyysien määriin oli puolestaan vähemmän kuin keskimäärin edellisenä vuotena.

Taulukko 11. Todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteiden ja -analyysien määriin v. 2019.

Seuraamus	kpl	%-osuus kaikista näytteistä; yhteensä 4130 näytettä	%-osuus kaikista analyyseistä; yhteensä 14839 analyysia
Rehuerille annetut kirjalliset huomautukset (pakkausmerkintähuomautukset 49 kpl ja analyysihuomautukset 167 kpl)	216	5,2	1,5
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto, ehdollinen / ehdoton	17	0,41	0,11
Rehuerät, joille määrätty muita valvonnan toimenpiteitä (erää ei ole kielletty)	22	0,53	0,15
Yhteensä	255	6,2	1,7

3.1.4.1 Mikrobiologisten vaarojen esiintyminen

Tuonnin yhteydessä joko viranomaisvalvonnassa tai toimijan omavalvonnassa todettiin 24 salmonellaa sisältävää elintarviketuotantoeläimille tarkoitettua valkuaisrehuaine-erää (29 kpl v. 2018, 16 kpl v. 2017). Saastuneiden erien määrä oli edellisen vuoden tapaan poikkeuksellisen korkea verrattuna aiempiin vuosiin. Toimijat hakivat salmonellaa sisältäneille tuontierille käsittelyluvan Ruokavirastosta ja tutkivat erät käsittelyn jälkeen omana laadunvarmistuksenaan. Erät hyväksyttiin käyttöön sen jälkeen, kun ne oli todettu puhtaaksi. Yhteensä salmonellaa sisältäneet erät edustivat 60,7 miljoonaa kiloa rehuaineita (57,7 milj. kg v. 2018 ja 37,1 milj. kg v. 2017).

Kotimaisesta rehun valmistuksesta otetuista, elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista rehuista ei todettu salmonellaa.

Kotimaisesta valmistuksesta otetuista sivutuoterehunäytteistä analysoitiin salmonella kaikista näytteistä. Lisäksi suurimmasta osasta analysoitiin enterobakteerit. Käsitellystä eläinvalkuaisesta tutkittiin lisäksi lainsäädännön edellyttämän GTH-merkkinaineen määrä. Salmonellaa ei todettu yhdessäkään näytteessä. Enterobakteerien määrä ylitti sivutuoteasetuksen salliman tason kuudessa valmistuksen valvonnassa otetussa näytteessä. Näytteet olivat lemmikkieläimille valmistettuja raakaruokia. Yhdestä pienestä ylityksestä annettiin huomautus. Muissa tapauksissa Ruokavirasto kuuli toimijoita ylitysten johdosta ja edellytti selvitystä sekä toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Kuulemisen aikana toimijat toimittivat edellytetyt selvitykset ja toteuttivat toimenpiteitä, joilla

vastaavien ylitysten uusimisriskiä pyritään vähentämään. Selvitysten ja toimenpiteiden seurauksena Ruokavirasto totesi erien kieltämisen tarpeettomaksi.

Ruokavirasto antoi markkinoilta otetuissa näytteissä todetun mikrobiologisen laadun vuoksi kahdelle rehuerälle markkinointikiellon. Markkinavalvontanäytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien lukumäärä oli tavanomaista pienempi.

3.1.4.2 Kielletty eläinvalkuainen

Ruokavirasto tutki Suomeen tuodut, elintarviketuotantoeläimille tarkoitetut kalajauhoerät mikroskopoimalla maaeläinperäisen aineksen varalta. Erissä ei todettu huomautettavaa.

Tilavalvonnan ja valmistuksen valvonnan näytteenotoissa tutkituista rehueristä ei todettu kielletyn maaeläinperäisen eikä kielletyn kalajauhon esiintymistä kohde-eläimen rehussa.

3.1.4.3 Kasvipenäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset

Markkinoilta otetuista siemen- tai siemenseosnäytteistä todettiin aiempien vuosien tapaan hukkakauraa ja/tai eläviä tuholaisia, tosin vain kolmesta näytteestä. Markkinavalvontanäytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien lukumäärä oli tyyppillistä pienempi.

3.1.4.4 Kemialliset haitalliset ja kielletyt aineet

Ruokavirastossa hyödynnettiin laajamittaisesti käytössä olevia multimenetelmiä, joilla on samanaikaisesti mahdollista tutkia useita eri yhdisteitä. Rehuissa ei todettu säännöstenvastaisia pitoisuuksia mykotoksiineja, raskasmetalleja eikä kasvinsuojeluaineiden, melamiinin, syanuurihapon eikä lääkeaineiden tehoaineiden jäämiä.

Kotimaassa valmistetussa elintarviketuotantoeläimille tarkoitetussa kalajauhoerässä todettiin dioksiinien (PCDD/F -yhdisteiden) enimmäispitoisuuden ylitys. Rehuerälle annettiin ehdollinen markkinoillesaattamiskielto. Takaisinvedolle ei ollut tarvetta, koska saastunut rehuerä oli kokonaisuudessaan tehtaan varastossa. Rehualan toimijalle myönnettiin lupa kalajauhoerän dioksiinipuhdistusta varten. Dioksiinipuhdistuskäsittelyn jälkeen edellytettiin uusintänäytteenottoa ja -analyyssejä puhdistusprosessin toimivuuden varmentamiseksi. Rehualan toimijalle annettiin lisäksi selvitys- ja toimenpidemääräyksiä dioksiinien ja PCB-yhdisteiden pitoisuustason saamiseksi hallintaan tuotantoprosessissaan. Tämän jälkeen toteutetussa valmistuksen valvonnan seurantanäytteenotossa dioksiineille ja PCB-yhdisteille annetut enimmäispitoisuudet /toimintaraja eivät ylittyneet.

Yhdellä rehutehtaalla todettiin säännöstenvastaisuus kokkidiostaattien jäämien osalta. Rehuerä asetettiin kieltoon ja määrättiin takaisinvetoon. Kyseistä rehuerää oli toimitettu yhdelle tilalle, mutta rehuerä oli jo ehditty käyttää. Rehualan toimijalle annettiin selvitys- ja toimenpidemääräyksiä. Tuotantolaitos asetettiin tehostettuun näytteenottoon kokkidiostaattien jäämien osalta. Tapauksen jälkeen otetussa viranomaisnäytteessä ei todettu säädösten vastaisia pitoisuuksia kokkidiostaattien jäämiä.

Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna vähäistä. Lääkerehuja valmistettiin ainoastaan kaloille sekä sinkkilääkerehuja porsaille. Lääkerehua valmistavan rehutehtaan sinkkilääkerehunäytteestä ei todettu säädöstenvastaisuuksia. Toisen rehutehtaan lääkerihusta ei voitu menetelmällisesti analysoida lääkerihun vaikuttavaa tehoainetta.

Lääkerehuja valmistavien toimijoiden valmistusta ja jäämien hallintaa tarkastettiin valvontavuoden aikana osana kyseisten toimijoiden rehuhygieniasetuksen mukaisia laitostarkastuksia.

3.1.4.5 Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Kotimaisessa valmistuksessa tai markkinoilta/tuonnin yhteydessä otetuissa viranomaisnäytteissä ei todettu EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä organismeja. Näytteistä ei todettu myöskään sellaisia pitoisuuksia hyväksytyjä muuntogeenisiä aineksia, jotka olisivat edellyttäneet rehun merkitsemistä.

Valvontavuoden aikana Venäjä asetti siipikarjan rehuja valmistavan rehutehtaan vientikieltoon. Ruokavirasto määräsi rehualan toimijalle rehujen muuntogeenisyyden valvontaan liittyen selvitys- ja toimenpidemääräyksiä, ja valvontakohteeseen tehtiin ylimääräinen tarkastus. Kyseinen valvontakohte oli lisäksi tehostetussa viranomaisnäytteenotossa.

3.1.4.6 EU:n elintarvikkeita ja rehuja koskeva nopea hälytysjärjestelmä (RASFF)

Suomi teki yhteensä viisitoista rehuja koskevaa ilmoitusta RASFF-hälytysjärjestelmässä (v. 2018 16 kpl, 2017 19 kpl). Kaikki ilmoitukset liittyivät tuontirehujen valvonnassa todettuun salmonellaan. Kaikista tuontirehuista todetuista salmonellalöydöksistä ei tehty omaa erillistä RASFF-ilmoitusta. Jos rehuerällä oli sama toimittaja, salmonellan serotyyppi oli sama ja tuontiaika oli lähes sama, ilmoituksen tekemiselle ei ollut tarvetta.

3.2 Puutteiden analyysi

3.2.1 Rehualan alkutuotannon toimijat

Maatilojen rehuvalvonnassa todettujen puutteiden lukumäärä oli huomattavasti edellisvuotta alhaisempi (taulukko 5). Suuri osa puutteista (12 kpl) liittyi rehunäytteissä havaittuihin visuaalisiin poikkeamiin. Tiloilta otetuista rehunäytteistä todetut jyräjien karvat, linnun höyhenet sekä jyräjien tai linnun ulosteet olivat kuitenkin yksittäistapauksia. Ne ovat voineet joutua rehuun sadonkorjuun yhteydessä pellolla tai varastoinnin aikana. Tuotantoeläinten rehussa olevat tuhohyönteiset eivät ole suoranainen vaara rehujen turvallisuudelle, mutta ne voivat heikentää rehun ravitsemuksellista arvoa. Tuhohyönteisten esiintymiseen rehuissa vaikuttavat myös sääolosuhteet. Toimijan torjuntatoimenpiteistä huolimatta tuhohyönteisten esiintyminen rehuissa on mahdollista.

Rehukirjanpidossa, kasvinsuojeluaineiden ja biosidien käyttökirjanpidossa sekä rehualan toimintaan liittyvissä rekisteröitymisissä havaitut puutteet ja rehujen hankinta rekisteröitymättömältä toimijalta heikentävät rehujen laatua ja jäljitettävyyttä, mitkä voivat vaikuttaa rehujen ja elintarvikkeiden turvallisuuteen. Myös puutteet rehuvarastojen tunnisteiden merkitsemisissä rehukirjanpitoon vaikuttavat rehujen jäljitettävyyteen. Laiminlyöntejä kirjanpidoissa havaittiin kuitenkin vain pienellä osalla valvotuista maatiloista (viidellä tilalla). Puutteet rehujen varastoinnissa erillään jätteistä ja vaarallista aineista sekä rehujen suojaamisessa tuhoeläimiltä voivat vaarantaa rehujen ja myös elintarvikkeiden turvallisuutta. Valtaosalla valvotuista tiloista rehujen säilytys oli kunnossa ja vain yhdelle tilalle annettiin tästä puutteesta täydentävien ehtojen valvonnassa 1 %:n laiminlyönti.

Kansallisessa seleeniseurannassa säilörehunäytteiden seleenipitoisuudet olivat pääosin (89 % näytteistä) seleenin enimmäispitoisuudelle asetetun rajan 0,5 mg/kg 12 % kosteutta sisältävää rehua alapuolella. Suurella osalla lannoittamattomista tai seleeninä sisältämättömillä lannoitteilla lannoitetuista säilörehuista seleenipitoisuus jäi alle Luonnonvarakeskuksen (Luke) ruokintasuositusten. Tällaista säilörehua syövien eläinten seleeninsaanti voi olla riittämätöntä, jos eläinten ruokintaa ei täydennetä seleeninä sisältävillä rehuseoksilla. Kahdelle tilalle annettiin kehoitus kiinnittää seleenin saantiin huomiota kokonaisrehustuksessa, jotta seleenipitoisuus ei nousisi vaarallisen korkeaksi eläinten ruokinnassa. Rehujen korkea seleenipitoisuus voi heijastua myös eläimistä saatavien elintarvikkeiden, esimerkiksi maidon, kohonneina pitoisuuksina.

3.2.2 Rehualan toimijat (mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät toimijat)

Rehualan toimijoiden HACCP-järjestelmien puutteet voivat johtaa siihen, että osa vaaroista jää huomioimatta eikä niitä hallita tehokkaasti. Toimijan laadunvarmistuksen puutteet voivat johtaa siihen, että esimerkiksi salmonella ja haitalliset aineet jäävät rehuista toteamatta. Merkintöjen puutteet voivat aiheuttaa sekaannusta rehujen valmistuksessa tai käytössä tai johtaa harhaan loppukäyttäjää.

Laitostarkastuksilla havaitut puutteet sivutuotteiden merkinnöissä, kuljetusasiakirjoissa ja kirjanpidoissa johtavat sivutuotteiden jäljitettävyyden heikkenemiseen. Puutteet yleisessä hygieniassa ja sivutuotteiden säilytyksessä muodostavat riskin rehuturvallisuudelle. Virheellinen tai puutteellinen riskinarviointi voi johtaa puutteisiin omavalvontasuunnitelmassa ja HACCP-järjestelmässä ja siten toimenpiteiden kohdentamiseen tuoteturvallisuuden kannalta epäolennaisiin asioihin. Näytteenotossa havaitut puutteet voivat johtaa siihen, että esimerkiksi salmonella ja haitalliset aineet tai eliöt jäävät toteamatta. Riittämättömien näytteenottosuunnitelmien tai niiden puutteellisen toteutuksen seurauksena toimija ei välttämättä saa todellista kuvaa raaka-aineiden tai valmiiden tuotteiden mikrobiologisesta laadusta. Merkintöjen puutteet voivat aiheuttaa sekaannusta raaka-aineissa sekä rehujen valmistuksessa tai käytössä, joskaan varsinaisia turvallisuuden kannalta vakavia tapauksia ei tullut esille. Puutteelliset siivouskäytännöt ja tuotanto- ja varastotilojen huono kunto lisäävät tuhoeläinten ja sitä kautta tautien leviämisen riskiä, sekä voivat aiheuttaa terveydellisen riskin rehun loppukäytössä.

Toimijoiden säädöstenvastainen toiminta johtuu osittain tiedon ja resurssien puutteesta. Kaikki rehualan toimijat eivät ole riittävästi selvillä lainsäädännön vaatimuksista. Erityisesti pienillä rehualan toimijoilla ei ole riittävästi asiantuntemusta ja resursseja kirjanpidon, HACCP-järjestelmien ja laadunvarmistussuunnitelmien laatimiseksi. Rehuasiantuntemusta puuttuu usein myös niiltä, jotka eivät ole ensisijaisesti rehutoimijoita, vaan toimittavat esimerkiksi elintarviketuotannon sivujakeita rehuksi. Suuret kustannukset ovat myös osasy syy monien haitallisten aineiden tutkimusten määrän vähäisyyteen omavalvonnassa. Rehualan toimijat kokevat rehu- ja sivutuotelainsäädännön edelleen usein raskaaksi ja vaikeaselkoiseksi.

Irtorehun kuljetuskaluston tarkastuksissa havaitut puutteet liittyen puhdistuskirjanpitoon, lastaustilojen siisteyteen, ajokirjanpitoon ja salmonellanäytteenottoon saattavat johtaa kuljetettavien rehujen saastumiseen sekä ongelman leviämiseen rehuketjussa.

3.2.3 Tuotevalvonta

Salmonellan esiintyminen rehuissa on riski sekä elintarvikkeiden turvallisuudelle että eläinten ja ihmisten terveydelle. Salmonellan esiintyminen erityisen riskialttiiden rehujen tuontierissä ei liittynyt kotimaassa toimivien rehualan toimijoiden laiminlyönteihin, vaan rehualan toimijat osoittivat noudattavansa viranomaisen edellyttämiä tuontieriin liittyviä toimintatapoja sekä annettua ohjeistusta vastuullisesti. Salmonellaa sisältävät tuontivalkuaisrehut käsiteltiin ennen niiden päätymistä rehuseosten valmistukseen tai käyttöön.

Lemmikkieläinten rehuissa todetut salmonellabakteerit ja muut patogeenit eivät aiheuta suoraa vaaraa elintarviketurvallisuudelle, mutta ne voivat olla riski lemmikkien ja ihmisten terveydelle tai aiheuttaa tuotantotilojen saastumista maatiloilla, joilla on lemmikkieläimiä. Yhdessäkään tapauksessa ei voitu osoittaa yhteyttä rehujen salmonellan ja ihmisten sairastumisen tai maatiloilla todettujen salmonellatapausten välillä.

Haitallisten aineiden, kuten raskasmetallien, kertymät eläimiin ja sitä kautta eläimistä saataviin elintarvikkeisiin, ovat riski sekä eläinten että ihmisten terveydelle. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden osuus ihmisten, etenkin lasten ja nuorten, ruokavaliossa voi olla merkittävä. Haitallisista aineista on useimmiten eniten haittaa pienikokoisille eläinlajeille tai kasvuvaiheessa oleville eläimille.

Kun kokkidiostaatteja tai lääkerehujen tehoaineita käytetään rehujen valmistuksessa, voi tuotantoprosessissa tapahtua väistämättömiä tuotantoteknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Tämä jäämien siirtymä eli ”carry over” rehuissa voi aiheuttaa vaaraa eläimille ja elintarviketurvallisuudelle. Jäämien taustalla voivat olla laiterikot, muutokset valmistusprosessissa ja –käytännöissä esimerkiksi käytettyjen esiseosten annostelussa.

Rehun lisäaineiden enimmäispitoisuuksia suuremmat vitamiini- ja hivenainepitoisuudet rehussa voivat lisätä liikasaannin vaaraa ihmisillä ja eläimillä. Rehun lisäaineiden vähimmäispitoisuuksia pienemmät vitamiini- ja hivenainepitoisuudet rehussa voivat

puolestaan aiheuttaa eläimelle ravintoaineiden puutosta. Ravintoaineiden poikkeamat rehussa voivat johtaa eläinten ravitsemuksen epätasapainoon ja sitä kautta heikentää eläimen hyvinvointia ja aiheuttaa tuotannon menetyksiä eläintiloilla.

Rehualan toimijan vastuulla on varmistua, että rehun pakkausmerkintöjen mukaisella viljalisäyksellä rehun lisäaineasetuksen mukaiset minimi- tai maksimipitoisuudet kokkidiostaateille toteutuvat. Rehualan toimijan vastuulla on myös varmistua, että valmistetun lääkerehun tehoaineen pitoisuustaso vastaa lääkerehun reseptissä annettua pitoisuustasoa.

Hallinnollisten kieltopäätösten määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin osa säädöstenvastaisuuksista koski aikaisempien vuosien tapaan rehujen tuontierä ja hygieniää. Säännöstenvastaisuuksien moninaisuudesta johtuen myös syyt poikkeamiin ovat tapauskohtaisia, eikä niistä ollut johdettavissa rehuja tai koko rehusektoria koskevia muutostrendejä.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

4.1 Komission suorittamat tarkastukset

Rehuvalvontaan ei kohdistunut millään sektorilla komission tarkastusta toimintavuonna.

4.2 Auditoinnit

Ruokavirasto teki arviointi- ja ohjauskäynnejä (AJO) rehuvalvonnassa kaksi. Käynnit kohdistuivat ELY-keskuksen tarkastajaan (markkina- ja rehualan alkutuotannon toimijan valvonta/kalanviljelylaitos) ja Ruokaviraston ylitarkastajaan (laitosvalvonta).

Arviointi- ja ohjauskäynneillä todetut kehittämiskohteet, huomiot ja havainnot on huomioitu toiminnassa, ohjeistuksessa ja koulutuksissa.

4.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Ruokavirasto järjesti valtuutettujen tarkastajien koulutuksen 30.1.2019 ja lisäksi laitostarkastajille oman koulutuspäivän 31.1.2019. Tarkastajilta saatu koulutuspalaute oli arvosanaltaan välillä 4.6-5.2 (maksimi 6). Parhaiksi arvioitiin kouluttajien asiantuntemus ja käytännön järjestelyt. Osallistujia oli 20, joista neljäsosa antoi palautetta.

Eläintilojen rehuvalvontaa ja markkina- ja rehualan alkutuotannon tarkastajien koulutus pidettiin 14.2.2019, johon osallistui 43 tarkastajaa. Kaikki videoyhteyksien päässä osallistuneet eivät olleet ilmoittautuneet koulutukseen etukäteen. Vain neljä koulutukseen osallistujista antoi palautetta. Koulutusta pidettiin palautteissa tarpeellisena, vaikka täysin uutta asiaa ei ollutkaan. Kehittämisehdotuksena toivottiin skype-koulutusta ja parempia teknisiä järjestelyjä.

4.4 Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautteita saatiin 28 kpl, joka on määrältään samaa tasoa kuin edellisinä vuosina. Näistä 18 koski Ruokaviraston ylitarkastajien tekemiä tarkastuksia ja 10 valtuutettujen luomutarkastajien tekemiä tarkastuksia. Paperilomakkeen lisäksi toimijoilla on mahdollisuus antaa palautetta myös sähköisellä webropol –lomakkeella. Palaute oli erinomaista tai hyvää lukuun ottamatta yhtä palautetta, joka koski ylimääräistä luomutarkastusta. Palautteen antaja totesi palautteessaan, että tarkastus itsessään oli hyvä, mutta että se aiheutti yllättävyytensä vuoksi erittäin suuria työtehtävien järjestelyjä ja hankaloitti toimijan normaalia toimintaa. Muutoin rehualan toimijat totesivat vapaassa palautteessa, että tarkastajat ovat asiakasystävällisiä, asiallisia, ammattimaisia ja että tarkastuksesta oli hyötyä toiminnalle.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Ruokavirasto julkaisi toimintavuoden aikana 11 rehuihin liittyvää uutista / ajankohtaisinfoa/ tiedotetta:

- Rehujen ja kuivikkeiden varastointi ennen käyttöönottoa pienentää afrikkalaisen sikaruton leviämisen riskiä
- Tiedote rehuvalvonnan näytteenoton ja tarkastusten suorittajista
- Rehuvalvonnan asiakkaat saavat uuden sähköisen palvelun
- Lemmikkieläinten raakapakasteissa haitallisia bakteereita
- Tiettyjen, tehostetussa valvonnassa olevien ei-eläinperäisten rehujen tuontivaatimukset muuttuvat 14.2.2019
- Rehun lisäaineisiin kaksi uutta funktionaalista ryhmää ja komission tiedonanto ohjeista rehuhygieniasta koskevien säännösten soveltamisesta
- Muistilista koirien ja kissojen eläinperäisten raakaruokien käyttäjille liittyen raakaruokien hygieeniseen käsittelyyn
- Ruokavirasto kannustaa rehualan toimijoita merkitsemään luomutuotantoon soveltuvat täydennysrehut
- Luomurehujen ja -elintarvikkeiden erityisiä tuontivaatimuksia Ukrainasta ja sen naapurimaista jatketaan, vaatimukset kohdistuvat myös Kiinan tuontiin
- Lehtilogon käyttö on nyt mahdollista luonnonmukaisesti tuotettujen lemmikkieläinten rehujen pakkausmerkinnöissä
- Kalajauhossa käytetyn hapettumisenestoaineen soveltuvuus luomutuotantoon tulee varmistaa.

Rehusektorilla mielenkiinto kohdistui edelleen hyönteisten käyttöön rehuna ja siten valkuaisomavaraisuuden lisäämiseen, vaikkakin rekisteröityneiden rehualan alkutuotannon toimijoiden määrän kasvu hidastui. Hyönteisten käyttöä käytiin edelleen läpi paitsi

elintarvikevalvonnan kanssa, myös Luonnonvarakeskuksen ja useiden eri ammattikorkeakoulujen kanssa liittyen lainsäädäntöön, yrittäjyyteen ja tutkimukseen sekä osallistuttiin keskusteluun hyönteisalan toimijoiden kanssa.

Edellä olevan lisäksi rehuvalvonta osallistui kahteen Luken koordinoiman hankkeen ohjausryhmään. Uusivu-hankkeessa kehitetään kasvis-, pienteurastamo-, kala- ja broileriyrittäjien sivutuotteiden käsittelyä ja hyödyntämistä. Lisäksi selvitetään tapoja käsitellä sivutuotteet siten, että niistä voidaan valmistaa uusia tuotteita. Sivutuotteiden käsittelyketjua tarkastellaan kestävän kehityksen näkökulmasta. Sivukierto -hankkeen tavoitteena on kehittää elintarvikkeiden prosessointia ja sivujakeiden talteenottoa prosessin eri vaiheissa, kehittää sivujakeiden käsittelymenetelmiä sekä parantaa niiden hyödyntämistä.

Turkisan edustajille pidettiin esitys sivutuotteiden rehukäytöstä ja valvonnasta Suomen turkiskasvattajaliiton järjestämällä rehupäivillä tammikuussa. Eläinlääketieteen opiskelijoita koulutettiin marraskuussa sivutuotteiden rehukäyttöön liittyvistä asioista ympäristöhygienian kurssin yhteydessä pidetyllä luennolla. Eläinlääkäripäivillä oli sivutuotekokonaisuus, jonka yhteydessä eläinlääkäreitä koulutettiin myös sivutuotteiden rehukäytöstä.

Ruokavirasto järjesti myös yhdessä ETT:n kanssa rahtisekoittajille koulutuspäivän, jossa oli esityksiä salmonellaan ja salmonellanäytteenottoon, rehualan toimintaan, HACCP:iin sekä poikkeustilanteisiin varautumiseen liittyen. Edellä mainitun lisäksi rehualan toimijoille annettiin runsaasti ohjausta ja neuvontaa myös tarkastuskäynneillä, sähköpostitse ja puhelimitse.

Ruokavirasto seuraa aktiivisesti rehuasiakaskysely -sähköpostilaatikkoon ja vastasi vuoden aikana noin 300:aan rehulainsäädännön aihealueisiin liittyneeseen asiakaspalautteeseen/kysymykseen. Lisäksi toimijoilta tuli ilmoituksia rehuilmoitukset -postilaatikkoon lähinnä omavalvonnassa todettuun salmonellaan ja toiminnan muutoksiin liittyen. Tuontiin liittyviä kysymyksiä ja toimintaa käsiteltiin toimijoiden kanssa rehuuonti-sähköpostilaatikossa. Vientitodistuksia ja niihin liittyviä kysymyksiä käsiteltiin rehuvientitodistukset –sähköpostilaatikossa. Tavoitteena on vastata kaikkiin toimijoilta ja kuluttajilta tuleviin kyselyihin 1-2 työpäivän kuluessa.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

5.2.3 Rehualan alkutuotannon toimijat

Kaikista kohdassa 3.1 kuvatuista säännöstenvastaisuuksista on annettu rehualan alkutuotannon toimijoille kirjallinen huomautus ja toimenpidekehoitus. Lisäksi viidelle maatilalle aiheutui leikkauksia EU:n maksamiin maataloustukiin täydentävien ehtojen rehuvaatimusten laimin-lyönneistä.

5.2.4 Rehualan toimijat (mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät laitokset)

Taulukossa 6 a mainitut puutteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja edellytetyt toimenpiteet valvontapäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräajat, joiden toteutumisen raportointia voidaan seurata esimerkiksi ELMO:n BO-raporttien avulla. Useimmissa tapauksissa toimenpiteiden toteutus todennetaan toimijan lähettämän selvityksen perusteella. Jos toimenpiteiden määräaika on mennyt umpeen, eikä toimija ole lähettänyt selvitystä, toimijoille lähetetään sähköpostitse muistutus edellytettyjen toimenpiteiden raportoinnista ja muutamalle toimijalle on lähetetty myös kehoitus asiassa. Tarpeen vaatiessa valtuutettu tarkastaja tarkastaa yksittäisten korjaavien toimenpiteiden toteuttamisen paikan päällä. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat vakavia, tarkastuskäyntejä lisätään.

5.2.5 Tuotevalvonta

Rehuerälle voidaan antaa kielto, toimenpidemääräys, huomautus tai kehoitus / seuraamus. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten tarkemmat kuvaukset on esitetty kappaleessa 3.1. ja sen taulukoissa 9, 10 ja 11.

Rehusta todettu haitallisten / kiellettyjen aineiden säädöstenvastainen pitoisuus tai muu vakava poikkeama johtaa yleensä rehuerän tuonti-, valmistus-, käyttö- tai markkinoillesaattamiskieltoon. Kielto voi olla ehdollinen, kun toimijan on mahdollista poistaa laatu poikkeama esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys tai tuontitilanteessa erä voidaan vaihtoehtoisesti palauttaa lähtömaahan. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa pääsääntöisesti rehuerän kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden.

Rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Jos rehussa on todettu poikkeama esim. ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä, se johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehoitukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat poikkeamat / puutteellisuudet voivat johtaa rehuerän tai rehun valmistuksen kieltoon. Rehualan toimija voidaan asettaa myös tehostettuun valvontaan, jolloin viranomaisvalvontaa lisätään ja näytteenottofrekvenssiä tihennetään, kun on todettu merkittäviä poikkeamia liittyen hygieniaan, kokkidiostaattien jäämiin tai maksimi-/minimimäärän omaavien rehun lisäaineiden pitoisuuksiin.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto edisti valvonnan yhdenmukaisuutta valvontaohjeiden päivittämisen ja laatimisen sekä tiedottamisen ja koulutuksen avulla. Vuoden alussa Ruokavirasto perusti Twitter-tilin rehutwiiteille (@Rehufeed). rehuvalvonta lähetti vuoden aikana 33 twiittiä. Twiitit sisälsivät tietoa muun muassa lemmikkieläinten ja hevosten rehuista, rehujen merkinnöistä ja sähköisen asiointipalvelu Tuokon käyttöönotosta.

Rehuvalvonta osallistui komission järjestämiin BTSF (Better Training for Safer Food)-koulutuksiin (EU Feed Hygiene Rules and HACCP auditing; Auditing General Hygiene Requirements and Control Procedures Based on The HACCP Principles Developed by Food Business Operators; Prevention, Control and Eradication of Transmissible Spongiform Encephalopathies and Animal By-Product; Training on HACCP). Rehuvalvonta osallistui myös komission järjestämiin BTSF-koulutuksiin verkkokurssien kautta (Prevention, Control and Eradication of Transmissible Spongiform Encephalopathies; Hazard Analysis and Critical Control Points; Animal Nutrition).

Ruokavirasto järjesti Nordic Baltic Feed –valvontaviranomaisten kokouksen 3.-5.9.2019 Suomessa. Kokous järjestettiin viidettä kertaa Suomessa. Kokouspaikkana oli tällä kertaa Helsinki ja kokoukseen osallistui 61 viranomaista Islannista, Fär-saarilta, Norjasta, Latviasta, Ruotsista, Virosta, Tanskasta ja Suomesta. Liettua ei osallistunut kokoukseen. Edellisvuosien tapaan kokouksessa työskenneltiin neljässä eri työryhmässä, joista kaksi käsitteli rehuvalvontaan liittyviä asioita, yksi sivutuotevalvontaa ja neljäs ryhmä kävi läpi viranomaisanalytiikkaa.

Valtuutetuille tarkastajille, laitostarkastuksia tekeville valtuutetuille tarkastajille, luomurehutarkastajille ja ELY-keskusten rehutarkastajille järjestettiin kullekin omat koulutuspäivät. ELY-koulutus toteutettiin videolla. Lisäksi osallistuttiin luomukotieläintarkastajien kouluttamiseen.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Ruokavirasto vastaa rehuvalvonnan toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Kemiallisen elintarviketurvallisuuden yksikön (KETU) rehujaostossa oli käytettävissä toimintavuonna rehuvalvontaan yhteensä n. 10 htv:tta. Ruokavirasto käyttää apunaan valtuuttamiaan ja kouluttamiaan tarkastajia sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) tarkastajia. Valtuutettujen tarkastajien resursseja arvioidaan käytetyn n. 5 htv:tta näytteenottotehtäviin ja n. 1,2 htv:tta laitostarkastuksiin sisältäen luomu- ja kuljetuskaluston tarkastukset. ELY-keskusten tarkastajien resursseja käytettiin n. 2,2 htv rehujen markkina-, tila- ja vähittäiskaupan valvontatarkastuksissa. Markkinavalvontaa tehtiin viidessä teema-ELYssä, mikä toteutui hyvin.

Tarkastajien rehuista ottamat viranomaisnäytteet analysoidaan Ruokavirastossa tai tietyissä tapauksissa Ruokaviraston hyväksymissä / nimeämässä laboratorioissa. Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita salmonellan määrittämiseen rehuista on viisi, joissa tutkitaan tuontirehuista salmonellaa. Lisäksi kahdeksalla rehualan toimijoiden omavalvontalaboratorioilla on Ruokaviraston hyväksyntä salmonellan tutkimiseksi lakisäätöisistä omavalvontanäytteistä. Kemialliset määritykset ja muut mikrobiologiset tutkimukset tehdään pääsääntöisesti Ruokaviraston tutkimuslaboratoriossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tekee viranomaisnäytteiden dioksiinimääritykset.

Toimijoiden liittyminen rehualan toimijarekisteriin sähköinen asiointipalvelun Toukon kautta oli mahdollista maaliskuusta lähtien. Toukon kehittäminen jatkuu kuitenkin edelleen.

Rehuhygieniasetuksen mukaisten laitostarkastuksien määräksi suunniteltiin 65 kpl ja toteutuma oli 67 kpl, joten suunnitelma toteutui hyvin. Määrä sisälsi neljä hyväksymistarkastusta. Suunnitelman mukaisia näytteenottotavoitteita on vähennetty vuosi vuodelta, koska näytteiden analysoinnissa on otettu käyttöön multimenetelmiä ja näytteiden avulla tapahtuva valvonta on tehostunut. Näytteenottotavoitteet toteutuivat pääosin kaikissa valvontalinjoissa. Kolmansista maista ja sisämarkkinoilta tuotujen valkuaisrehujen salmonellakäsittelyjä sekä niihin liittyvää näytteenottoa oli huomattavasti edellisvuotta enemmän. Lisäksi rehuista tutkittiin muuntogeenistä ainesta suunniteltua enemmän Venäjän vientiongelmiin liittyen. Myös vientivalvonnan tehtäviin panostettiin valvontavuonna ja kaikki suunnitellut vientitarkastukset toteutuivat.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa kiinnitetään huomiota eläinvalkuaisien käyttöön elintarviketuotantoeläinten ruokinnassa, koska hyönteisistä saatu käsitelty eläinvalkuainen on sallittu vesiviljelyeläinten ruokinnassa ja käyttö laajenee edelleen. Tarkastajien lisäksi myös maatilojen tilaneuvoja ja muita sidosryhmiä koulutetaan eläinvalkuaisen rehukäytössä tapahtuvaan muutokseen sekä hyönteisten kasvatuksen huomioimiseen liittyen.

Rehualan toimijoihin kohdistuvat laitostarkastukset toteutetaan jatkossakin ELMO-tietojärjestelmässä luodun riskiperusteisen suunnitelman avulla. Jos rehua valmistetaan vain omaan käyttöön, toiminta on pakkaamista tai toiminta on erittäin pienimuotoista, jätetään tällaiset kohteet edelleen tarkastusten ulkopuolelle. Laitostarkastuksia suunnitellaan tehtävän noin 20% vähemmän kuin edellisinä vuosina johtuen käytettävissä olevien resurssien pienenemisestä.

Rehualan toimijoiden kotimaisesta valmistuksesta otettavien viranomaisnäytteiden määrää vähennetään edelleen jonkin verran. Näytteenottoa kohdennetaan siten, että rehunäytteistä on mahdollista tutkia mahdollisimman laajasti erityisesti kemiallisia haitallisia ja kiellettyjä aineita. Kemiallisten multimenetelmien käyttö valvonnassa tulee edelleen lisäämään yksittäisestä rehunäytteestä tehtävien analyysien määrää. Rehuvalvonnan yksittäiselle näytteelle tekemä riskiperusteisen analyysien määrittelyn merkitys korostuu entisestään.

Markkinavalvontaa kehitetään edelleen. Näytteitä hyödynnetään entistä laajemmin mm. laajemman analyysivalikoiman ja rehualan toimijoiden valvonnasta saatavan tiedon avulla. Asiakirjavalvontaa lisätään merkintöjen valvontaa lisäämällä ja kuluttajanäkökulma huomioiden. Lisääntynyt nettikauppa ja sen valvonta aiheuttaa edelleen haastetta rehujen markkinavalvonnassa, koska siihen ei ole käytettävissä resursseja. Rehuvalvonta osallistuu Ruokaviraston etämyynnin valvonnan kehittämistä koskevan tiimin toimintaan.

Sähköisen asiointin ja toiminnan kehittämiseen panostetaan erityisesti lähivuosina. Toimijoiden laatimien vuosi-ilmoitusten käsittely ja Elmoon vienti toteutuu jo robottiohjelmalla. Toisena hankkeena toteutettu rehualan toimijoiden sähköinen asiointi on valmis, ja sitä kehitetään edelleen. Lisäksi Ruokavirasto kehittää Erakko - raportointiohjelmaa valvonnassa saatujen tulosten parempaa hyödyntämistä ja julkaisemista varten. Nämä hankkeet varmistavat rehuvalvonnan resurssien kohdistamista jatkossa paremmin valvonnan suunnitteluun ja kehittämiseen.